

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Kerttu Kruus

Starttivalmennus hyvinvoinnin tukena

Nuorten ajatuksia osallisuuden ja elämänhallinnan ko-
henemisestä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaalialan Koulutusohjelma

Opinnäytetyö

08.10.19

Tekijä(t) Otsikko	Kerttu Kruus Starttivalmennus hyvinvoinnin tukena – Nuorten ajatuksia osallisuuden ja elämänhallinnan kohenemisestä
Sivumäärä Aika	57 sivua + 2 liitettä 08.10 2019
Tutkinto	Sosionomi
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaaja(t)	Lehtori Seija Mäenpää Lehtori Katja Ihamäki
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli tuottaa tietoa nuorten osallisuuden ja elämänhallinnan tunteen kehittymisestä. Opinnäytetyön työelämäyhteytenä toimi Helsingin NMKY:n Y-Care palvelukokonaisuuteen kuuluva, Seinättömän työpajan rinnalla kulkeva nuorille suunnattu matalan kynnyksen Starttivalmennus. Opinnäytetyössä tehdyn tutkimuksen tehtävänä oli osoittaa, kuinka nuoret kokivat kolmen kuukauden Starttivalmennusjakson oman osallisuuden ja elämänhallinnan paranemisen näkökulmasta.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu nuorten syrjäytymistä, osallisuutta ja elämänhallintaa käsittelevistä aikaisemmin aiheesta tehdyistä tieteellisistä tutkimuksista sekä tieteellisistä artikkeleista. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä toimi laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimusaineisto koostui neljän nuoren yksilohaastattelusta. Haastattelukysymysten suunnannäyttäjänä toimi pääsääntöisesti Erik Allardtin (1976) klassinen tarveteoriat. Haastattelu oli vapaamuotoista keskustelua elämän eri osa-alueista, kuten koulutuksesta ja työstä, ihmissuhteista, terveydestä sekä vapaa-ajan harrastuksista.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimustulokset osoittavat Helsingin NMKY:n Seinättömän työpajan rinnalle pilotoidun, rinnalla kulkevan Starttivalmennuksen positiivisia vaikutuksia nuorissa. Haastatteluista kertyneen aineiston mukaan nuoret saivat tukea tulevaisuuden koulutusalan selvittämisessä, työllistymisessä sekä sisältöä elämäänsä kokeilemalla uusia harrastuksia. Haastateltavat toivat myös ilmi, kuinka Helsingin NMKY:n Starttivalmennus oli vaikuttanut positiivisesti nuorten ihmissuhteisiin. Nuoret kertoivat haastattelussa, kuinka Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksella oli positiivisia vaikutuksia myös nuorten terveyteen. Nuorten vuorokausirytmä oli parantunut, ruokailurytmi oli säännöllisempää sekä mielenterveys vahvistunut.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksen hyödyt ja mahdollisuuden työn sekä koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten näkökulmasta ovat merkittävät. Tutkimuksen mukaan nuorten kokemus osallisuudesta ja elämänhallinnasta oli parantunut Starttivalmennuksen myötä. Suomen pääministerin Antti Rinteen hallitusohjelman yhtenä tavoitteena onkin nuorten syrjäytymisen estäminen, vahvistamalla työpajatoiminnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä tulevaisuudessa.</p>	
Avainsanat	osallisuus, syrjäytyminen, elämänhallinta, nuoret,

Author(s) Title	Kerttu Kruus Starttivalmennus - Adolescents experiences of improved participation and life management skills
Number of Pages Date	57 pages + 2 appendices 8. October 2019
Degree	Bachelor of Social Service
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor(s)	Senior Lecturer Seija Mäenpää Senior Lecturer Katja Ihamäki
<p>The purpose of this bachelor's thesis was to produce knowledge on adolescent experiences of improved participation and life management skills. This bachelor's thesis was realized in cooperation with labour market partner HNMKY, and it was part of Y-care youth care services, named Starttivalmennus. The goal of this study was to show how important a pillar Starttivalmennus was considered by adolescents when it comes to improving participation and life management skills.</p> <p>Theoretical background of this bachelor's thesis was gathered from earlier studies and from academic articles what covered youth marginalization, life management skills and youth participation. As for methods, the data for this study was collected by conducting a qualitative study among adolescents, who had participated in Starttivalmennus. Interviews were carried out with four members of Starttivalmennus. Study of this bachelor's thesis was based on welfare theory of Erik Allardt (1976). The interviews were executed in the form of conversations about different aspects of life, such as education, employment, health, relationships and leisure-time activities.</p> <p>The results showed that Starttivalmennus had positively affected adolescents life management and participation skills. Adolescents reported on their satisfaction with receiving support related to education as well as employment and with discovering content in life trough leisure-time activities. The adolescents also mentioned improvement in their relationships and mental health.</p> <p>It can be concluded from the results that Starttivalmennus has remarkable opportunities and benefits, especially for adolescents who are not in education, employment or training. Adolescents experienced improvement in participation and life management skills after Starttivalmennus. Finland's prime minister Antti Rinne with his government has set the goal to strengthen the financial and functional resources of youth workshops, in order to reduce youth marginalisation in the future.</p>	
Keywords	participation, marginalization, life management, the youth

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön työelämäkumppani	2
3	Nuoruus elämänvaiheena	4
3.1	Minäkuvan ja identiteetin muodostuminen	4
3.2	Valintojen merkitys tulevaisuuden määrittäjänä	6
4	Osallisuus	8
4.1	Makrotaso – yksilö osana yhteiskuntaa	10
4.2	Mikrotaso – yksilö osana lähiyhteisöä	12
5	Syrjäytyminen ja haavoittuvuus	13
5.3	Mielenterveysongelmat, käytöshäiriöt ja päihteiden käyttö nuoruudessa	15
5.4	Perheen merkitys nuoren kasvuprosessissa	17
5.5	Nuorisolaki syrjäytymistä vastaan	18
6	Elämänhallinta	19
6.1	<i>Having</i> - Elintaso tarveteoreettisena ulottuvuutena	22
6.2	<i>Loving</i> - Ihmissuhteet tarveteoreettisena ulottuvuutena	23
6.3	<i>Being</i> - Itsensä toteuttaminen tarveteoreettisena ulottuvuutena	24
7	Tutkimuskysymykset	25
8	Tausta, tarve ja tutkimuksen perustelut	25
8.1	Yhteiskunnan näkökulma	26
8.2	Nuoren näkökulma	26
8.3	Työyhteisön ja organisaation näkökulma	27
9	Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen vaiheet	28
9.1	Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineiston hankinta	28
9.2	Aineiston työstäminen ennen analysointia	30
9.3	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	30
10	Tutkimustulokset	31
10.1	Nuorten ajatuksia sosioekonomisista tekijöistä	32
10.2	Nuorten ajatuksia ihmissuhteista	37

10.3	Nuorten ajatuksia vapaa-ajan harrastuksista	39
10.4	Nuorten ajatuksia osallisuudesta	40
11	Johtopäätökset	41
12	Pohdinta	46
	Lähteet	48
	Liitteet	
	Liite 1. Suostumuslomake	
	Liite 2. Haastattelukysymykset	

1 Johdanto

Toteutin opinnäytetyöni yhteistyössä Helsingin NMKY:n Seinättömän työpajan rinnalle pilotoitun Starttivalmennuksen kanssa. Starttivalmennus on osa Helsingin NMKY:n Y-Careen kuuluva nuorille kohdennettuja hyvinvoinnin, osallisuuden ja toiminnallisuuden palvelukokonaisuuksia, jossa vahvistetaan nuorten hyvinvointia, toiminnallista osallisuutta sekä yhteisöön kuulumisen kokemusta. (Helsingin NMKY n.d.)

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen kohderyhmäksi on rajattu Helsingin NMKY:n Y-Care nuorten palvelukokonaisuuteen kuuluvan Starttivalmennukseen vuonna 2019 osallistuneet, pääkaupunkiseudulla asuvat sekä opinnäytetyön työstämisen aikana NEET-statuksen omaavat nuoret. NEET on lyhenne sanoista Not in Education, Employment or Training. NEET-indikaattori toimii mittarina nuorista, jotka eivät ole töissä tai koulutuksessa. Edellä mainittujen nuorten määrää on tärkeä seurata, koska NEET-statuksen omaavilla nuorilla on vaikeuksia suorittaa jatkokoulutus sekä suora yhteys sosiaalisiin ja psyykkisiin ongelmiin. Useimmiten työttömyyttä käytetään kriisi-indikaattorina. Pelkkä työttömyysaste kuitenkin kuvaa syrjäytymistä hieman heikosti, sillä se rajaa tarkastelun ulkopuolelle kaikki työvoiman ulkopuolella olevat nuoret, koska NEET-statuksen omaavilla nuorilla on suurempi syrjäytymisriski kuin pelkästään työttömällä nuorilla. NEET-indikaattori onkin tehokkaampi mittari syrjäytymistä tutkittaessa, koska se pitää sisällään ne nuoret, jotka ovat koulutuksen, työn ja varusmiespalvelun ulkopuolella sekä täten suuremmassa syrjäytymisvaarassa kuin ainoastaan työvoiman ulkopuolella olevat nuoret. (Gissler & Larja & Merikukka & Paananen & Ristikari & Tormakangas: 2016.)

Opinnäytetyössäni tutkin nuorten elämänhallinnan ja osallisuuden kokemuksia hyödyntämällä tutkimuksessani Allardtin (1976) klassista tarveteoriaa. Käsittelen lopuksi tutkimuksen johtopäätöksiä, jossa osoitan tutkimustulosten ja opinnäytetyöni teoreettisen viitekehysten kohtaavan.

Noin 10-15 prosenttia nuorista voi nyky-yhteiskunnassamme huonosti. Huolimatta siitä, että suurella osalla nuorista menee hyvin, aiheuttaa poikien syrjäytyminen, tyttöjen mielenterveysongelmat ja vähemmistöihin kohdistuva syrjintä inhimillistä kärsimystä sekä yhteiskunnallisia kustannuksia. Suomen pääministerin Antti Rinteen hallitusohjelman yhtenä tavoitteena onkin nuorten syrjäytymisen vähentäminen vahvistamalla osallisuutta.

Yhdeksi keinoksi on listattu muun muassa nuorten työpajatoiminnan toiminnallisten sekä taloudellisten edellytysten vahvistaminen. (Pääministeri Rinteen hallitusohjelma 2019).

Kuten myös hallitusohjelmasta käy ilmi, on nuorten syrjäytyminen otettava vakavasti. Lopuksi pohdinkin Helsingin NMKY:n Seinättömän työpajan rinnalla kulkevan Starttivalmennuksen hyötyjä ja mahdollisuuksia nuorten osallisuuden ja elämönhallinnan tukipilarina. Reflektoin tutkimustuloksia Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksen vaikutuksista suhteessa nuorten hyvinvoinnin lisääntymiseen. Pohdin lopuksi myös työyhteisön ja organisaation näkökulmaa sekä lisäresurssien tarpeellisuutta henkilöstön työhyvinvoinnin ja nuorten laadukkaan ohjauksen jatkuvuuden takaamiseksi tulevaisuudessa. Pohdintaani liittyy myös yhteiskunnallinen näkökulma ja julkisten varojen riittävyys syrjäytymisvaarassa olevien nuorten näkökulmasta.

2 Opinnäytetyön työelämäkumppani

NMKY on lyhenne sanoista Nuorten Miesten Kristillisestä Yhdistyksestä. Helsingin NMKY perustettiin vuonna 1889 ja sen perustajajäseniä olivat Sakari Topelius ja Arthur Hjelt. NMKY tunnetaan työstään nuorisotyön uranuurtajana ja nykyisin toimintaa on noin 40:ssä yhdistyksessä eri puolilla Suomea. Helsingissä NMKY-toiminta alkoi vuonna 1889, jolloin Helsingin NMKY perustettiin.

Helsingin NMKY tarjoaa monipuolisia harrastuksia lapsille, nuorille ja aikuisille. Tarjolla oleva toiminta koostuu kerhoista, liikunnasta, musiikista, partioista, seikkailuista, erilaisista tapahtumista, kursseista ja monipuolisesta leiritarjonnasta. Vuoden 2016 aikana Helsingin NMKY:n viikoittaisen toiminnan piirissä on ollut lähes 4500 lasta, nuorta ja aikuista, sekä kohtaamisia eri toimintamuotojen kautta toteutettiin 400 000. (Helsingin NMKY n.d.)

Helsingin NMKY kuuluu kansainväliseen NMKY (YMCA) – liikkeeseen, joka on maailman suurin ei- poliittinen nuorisoliike. Yhdistyksen toiminta perustuu kolmioperaatteelle, jonka keskeisinä elementteinä toimivat ihmisen henkisen, hengellisen ja fyysisen tasa-painon kehittäminen. (Helsingin NMKY n.d.)

Starttivalmennus on osa Helsingin NMKY:n Y-Careen kuuluvaa nuorille kohdennettuja osallisuuden palvelukokonaisuuksia, jossa vahvistetaan nuorten hyvinvointia, toiminnal-

lista osallisuutta sekä yhteisöön kuulumisen tunnetta. Y-Care sisältää muun muassa Et-sivää nuorisotyötä, Starttivalmennusta, Seinättömän työpajan, Kiintopiste hankkeen (2018-2021) ja Toiminnan avulla työelämään -palvelun sekä Yökorista. Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksessa toimii kaksi yksilövalmentajaa. (Helsingin NMKY n.d.)

Starttivalmennuspaja pilotoitiin syksyllä 2018 Seinättömän työpajan rinnalle. Ryhmään otetaan liukuvasti enintään kahdeksan nuorta kerralla. Starttivalmennusjakso kestää nuorella keskimäärin kaksi kuukautta. Starttivalmennus toimii kolmena päivänä viikossa, neljä tuntia päivässä Helsingin NMKY:n omistamassa Y-Lounge tilassa. (Liikala 2019.)

Starttivalmennus on tarkoitettu alle 29- vuotiaille nuorille ja sen tarkoituksena on kartoittaa ja vahvistaa nuoren toimintakykyä, jotta nuoren olisi mahdollista kiinnittyä esimerkiksi työpajatoimintaan. (Liikala 2019).

Startissa opetellaan päivärytmiä, erilaisia arjen taitoja, kuten esimerkiksi ruuan laittoa, siivoamista, omasta hygieniasta huolehtimista, vaatehuoltoa ja talousasioiden hoitamista. Startissa sosiaaliset taidot kehittyvät ja yhdessä ohjaajien kanssa pyritään etsimään omaa sisäistä motivaatiota, jonka seurauksena rohkaistutaan kokeilemaan uusia asioita. (Liikala 2019.)

Vuoden 2018 syyslukukauden aikana 15 nuorta on käynyt Startissa. Tullessaan Starttivalmennukseen, nuoret olivat toimintakyvyltään tilanteessa, jossa heille ei löytynyt sopivia palveluita. He olivat liian hyväkuntoisia Helsingin Kaupungin työllistymistä edistävään moniammatilliseen yhteispalveluun TYP:iin ja taas puolestaan liian huonokuntoisia esimerkiksi työpajatoimintaan. (Liikala 2019.)

Toimintaan osallistuneiden nuorten tulokset ovat olleet edistyksellisiä ja kahdeksan viikon Starttivalmennus- jakson jälkeen nuorten toimintakyvyssä on tapahtunut selvä muutos parempaan. Nuoret ovat saaneet itseluottamusta, rohkeutta ja taitoja käsitellä onnistumisia sekä epäonnistumisia. Arjenhallintataidot ovat vahvistuneet ja päivärytmi selkeytynyt. Nuoret ovat saaneet Starttivalmennuksesta ympärilleen yhteisön johon kiinnittyä ja jossa he ovat päässeet vahvistamaan sosiaalisia taitojaan. Starttivalmennuksen aikana nuorille luodaan yksilöllisesti omat tavoitteet ja jatkopolut yhdessä ohjaajien kanssa. Nuoret ovat kiinnittyneet Starttivalmennus -jakson jälkeen muun muassa Sei-

nättömään työpajatoimintaan, palkkatuettuun työhön ja oppisopimuskoulutukseen. Nuoret ohjautuvat Starttivalmennukseen joko Y-Care toimintojen sisältä, Etsivän nuorisotyön tai Helsingin Ohjaamon TE-asiantuntijoiden kautta. (Liikala 2019.)

3 Nuoruus elämänvaiheena

Suomen nuorisolain ensimmäisen luvun kolmannessa momentissa määritellään nuoreksi alle 29-vuotiaat henkilöt (Nuorisolaki 1285/2016). Suomen Lastensuojelulain ensimmäisen luvun kuudennessa momentissa määritellään nuoreksi 18-20 vuotiaat ja lapseksi alle 18-vuotiaat henkilöt (Lastensuojelulaki 2007/417). Tässä opinnäytetyössä nuoriksi määritellään yli 18- ja alle 29- vuotiaat henkilöt.

Nuoruutta kuvataan suurten muutosten ja myllerrysten ajanjaksoksi yksilön elämässä. Pelkästään jo puberteetin mukana tuomat fyysiset muutokset aiheuttavat hämmennystä minäkuvan ja identiteetin kehittymisessä. Nuoruus ei tuo mukanaan pelkästään fyysisiä muutoksia. Lisäksi nuorena koetaan myös henkinen kasvupyrähdys ja ajattelu kehittyä, kun siirrytään lapsuudesta kohti aikuisuutta. Nuorena tehdään isoja valintoja, jotka määrittävät tulevaisuuden suuntaa. Nuorena valitaan koulutus ja mahdollisesti harrastukset, joiden ympärille oma sosiaalinen verkosto rakentuu. Nuorena tehdyillä valinnoilla nuori ohjaa elämänsä suuntaa kohti aikuisuutta. (Nurmi & Ahonen & Lyytinen & Lyytinen & Pulkkinen & Ruoppila 2014: 142.) Nuorena kehitykseen vahvasti vaikuttavia osa-alueita ovat yksilön fysiologiset-, biologiset-, psykologiset-, ja sosiaaliset tekijät ja niiden keskinäinen vuorovaikutus (Nurmi ym. 2014: 146). Vaikka nuorena kohdataan erilaisia haasteita ja mahdollisuuksia, on nuoruus myös haavoittuvuuden aikaa. Nuorena kasautuneet ongelmat, henkinen pahoinvointi ja häiriökäyttäytyminen pitkittyessään, saattavat ulottua aikuisuuteen asti, vakiintuneeksi sekä kasautuneeksi ongelmavyöhdiksi. (Nurmi ym. 2014: 169.)

3.1 Minäkuvan ja identiteetin muodostuminen

Nuorena minäkuva muodostuu muiden ihmisten palautteesta, koskien muun muassa omaa ulkonäköä, ikätovereiden hyväksyntää ja koulu- sekä urheilumenestystä. Erilaisilla siirtymillä ja stressaavilla elämäntapahtumilla voi olla negatiivinen vaikutus nuoren minäkuvaan, mikä puolestaan tasoittuu ajan kuluessa. (Nurmi ym. 2014: 160.)

Erilaisten roolien ja asemien saavuttaminen kuten ammatti, ihmissuhteet ja maailmankatsomus, vaikuttavat vahvasti siihen, minkälaisen identiteetin nuori itselleen lopulta rakentaa. Nuoret jäsentävät identiteettiään kertomuksilla ja luomalla yhteyksiä menneisyyden ja nykyisyyden välille, sekä ennakoimalla tulevaisuuttaan. (Nurmi ym. 2014: 160.)

Nuoren sosialisatiota ja identiteetin rakentumista voidaan tarkastella neljän mekanismin avulla. Kaikki lähtee liikkeelle yksilön motivaatiosta. Motivaatio ohjaa yksilöä tavoitteisaan sekä siinä, minkälaisia tavoitteita yksilö itselleen asettaa, tai puolestaan on asettamatta. Motivaation taso on riippuvainen yksilön kokemuksesta omiin mahdollisuuksiin ja haasteisiin, perustuen yksilön aiempiin elämäkokemuksiin. Yksilön motivaatioon vaikuttaa vahvasti myös interpersoonallinen ympäristö, kuten perhetausta ja omat ikätoverit, sekä yksilön synnynnäinen temperamentti sekä persoonallisuuden piirteet. Asetettuihin tavoitteisiin pääsemiseksi yksilö noudattaa strategisia työskentelytapoja. Nuorelle muodostunut minäkuva ja oman elämän hallintauskomukset määrittävät tavoitteita sekä sitä, miten nuori kykenee suunnittelemaan ja toteuttamaan asetettuja tavoitteita. Erilaiset tavat toimia poikivat erilaisia lopputuloksia, mikä osaltaan vaikuttaa yksilön sopeutumiseen ympäristöönsä. (Nurmi ym. 2014: 151–153.)

Nuoret, joilla on myönteinen minäkuva ja vahva usko omiin vaikuttamismahdollisuuksiin, etenevät suoraviivaisesti toimintaan, käyttämällä tehtäväkeskeisiä strategioita sekä ovat optimistisia ja myönteisiä ennakkoinneissaan. Kielteisen minäkuvan omaavat nuoret eivät vastaavasti usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin sekä luottamus omiin kykyihin on alhainen. Strateginen ajattelu ei ole kehittynyt riittävästi ja omien tavoitteiden suunnittelu ja keinot tavoitteisiin pääsemiseksi ovat puutteelliset, mikä puolestaan aiheuttaa ahdistuneisuutta ja haasteellisia tehtäviä vältellään epäonnistumisen pelossa. Useimmiten saavutettu asema sosiaaliskulttuurisessa ympäristössä luo pohjaa sille, minkälaisen identiteetin yksilö itselleen rakentaa ympäristöltään saamansa palautteen perusteella omista kyvyistä, vahvuuksista ja heikkouksista. (Nurmi ym. 2014: 151–153.)

Keltikangas-Järvinen (2008) lähestyy identiteetin muodostumista yksilön synnynnäisen temperamentin näkökulmasta, tuodessaan esille näkökulman, jossa hän perustelee pysyvän identiteetin muodostumista yksilön subjektiivisten kokemusten, tavoitteiden ja ratkaisujen kautta, joiden taustavaikuttimena toimisi yksilön synnynnäinen temperamentti. (Keltikangas-Järvinen 2008: 268–269).

Jaari (2004) toteaa väitöskirjassaan, miten persoonallisuus voidaan nähdä rakenteena tai prosessina, mikä muodostuu jatkuvasti muuttuvista dynaamisista motiivien ja jännitteiden ketjuista. Persoonallisuuden käsitteellä viitataan myös yksilön erityislaatuun, jossa jotkut ominaislaadut säilyvät samoina tilanteista huolimatta. Persoonallisuuden muokkaavia tekijöitä ovat elämänvarrella kertyneet kokemukset sekä oma suhtautuminen elämäntapahtumiin. Persoonallisuuteen heijastuvia tekijöitä ovat myös muun muassa yksilön sosiaaliset vuorovaikutussuhteet ja ympäristön vakaus, mikä johtaa säännönmukaisuuden ja pysyvyyden tunteen muodostumiseen, sekä vaikuttaa sitä kautta yksilön persoonallisuuteen. (Jaari 2004: 29.)

Jaarin (2004) mukaan oma minäkäsityksemme ja identiteettimme liittyvät läheisesti niihin ryhmäjäsenyyksiimme, joihin kuulumme ja henkilökohtainen identiteetti muodostuu niistä ihmisen ominaisuuksista, jotka erottavat hänet muista ihmisistä. Sosiaalinen identiteetti puolestaan viittaa niihin ominaisuuksiin, jotka ihminen jakaa muiden ryhmään kuuluvien kanssa. Näin ollen identiteetti terminä, kietoo yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden kulttuurin toisiinsa. (Jaari 2004: 29.)

3.2 Valintojen merkitys tulevaisuuden määrittäjänä

Nurmi ym. (2014) kuvailevat nuoruutta ajanjaksona, jolloin kiinnostus omasta tulevaisuudesta herää ja tehdään tulevaisuuden kannalta tärkeitä valintoja ja ratkaisuja. Nuorena kohdataan paljon erilaisia haasteita ja mahdollisuuksia, jotka ohjaavat meitä valinnoissamme. Nuoren valintojen taustavaikuttajia ja roolimalleja ovat muun muassa vanhemmat, opettajat ja ystävät. Nuori valitsee oman polkunsä koulutuksen, harrastusten ja kaveripiirinsä perusteella. On myös näyttöä siitä, että nuorena on helpompi löytää itselleen sopiva seurustelukumppani kuin esimerkiksi keski-ikäisenä. Nuorena usein tehdään myös valintoja perheen perustamisesta, sopivan kumppanin löydyttyä. Nurmi ym. (2014) toteavat myös nuoruudessa kaverisuhteilla olevan korostunut merkitys nuoren kehityksen kannalta. Sosiaalinen asema kaveriporukassa vaikuttaa nuoren hyvinvointiin. Suosituilla nuorilla on huomattavasti vähemmän ahdistuneisuutta kuin torjutuilla ja huomiotta jätetyillä nuorilla. Haavoittuvimmassa asemassa ovat ne nuoret, joilla ei ole lainkaan ystäviä. (Nurmi ym. 2014: 165–168.)

Vaikka emme voi valita perhettämme, voimme valita omat läheiset kaverit ja ystävät. Nuoruus onkin aikaa, kun etsitään omaa paikkaa ja kokeillaan erilaisia rooleja, erilaisissa

ryhmissä. Nuorena muodostetut joukkiot, klikkiytymät ja sosiaaliset ryhmät eivät välttämättä ole kovin pysyviä. Ryhmien muodostumista ohjaa samankaltaisuus. Esimerkiksi epäsosiaaliset löytävät toisensa ja samassa ryhmässä aikaa viettävät ovat monessa suhteessa samankaltaisia, sillä yhdistäviä tekijöitä ovat muun muassa asuinpaikka, koulu, harrastukset, ikä ja sukupuoli, sekä käyttäytymispiirteet kuten ongelmakäyttäytyminen, koulumenestys/motivaatio ja tulevaisuuden suunnitelmat. Nuoret pikemminkin hakeutuvat omia piirteitä vastaaviin ryhmiin kuin muokkautuvat ryhmän mukana. (Nummi ym. 2014: 165–168.)

Nuorena tehdään valintoja, jotka ovat yksilön tulevaisuuden kannalta merkittäviä. Aina ei ole kuitenkaan mahdollista saavuttaa haluamaansa. Nuori ei välttämättä saa haluamaansa opiskelupaikkaa, tai todellisuus opiskelusta ammatista näyttäytyykin erilaiselta, mitä oli kuvitellut. Tilanteisiin on kaikesta huolimatta sopeuduttava. (Nurmi ym. 2014: 150–152.)

Ek & Saari & Viinamäki & Sovio & Järvelin (2004) tuovat esille teoksessaan, kuinka yksilön nuorena tekemät opiskelusuunnitelmat sekä opiskelu- ja työssäkäyntiratkaisut voivat sisältää ristiriitaisuuksia useiden eri tekijöiden vuoksi. Nuoren opiskelualan valintaan voivat vaikuttaa nuoren perhe, ystäväpiiri ja opettajat omine intresseineen ja käsityksiineen. Nuoren opiskelu- ja työssäkäyntiratkaisuja ohjaavat hänen opiskeluintressiensä lisäksi myös erilaiset yhteiskunnalliset reunaehdot, kuten hyvinvointipalvelut, paikalliset työssäkäynti- ja opiskelumahdollisuudet, sekä perhepiirin sosiaaliset, taloudelliset ja kulttuurilliset resurssit. Koulutus- ja työvoimaviranomaiset sekä työnantajat valikoivat rekrytoinneissa opiskelijoita oppilaitoksiin ja työntekijöitä työpaikkoihin. Nuoren sijoittuminen työmarkkinoille määrittyy sen mukaan, miten hyvin hänen sosiaalista ja taloudellista toimintaansa, työnantajien rekrytointipäätöksiä ja muun muassa työvoimapolitiikkaa toimeenpanevien viranomaisten toimintaa ohjaavat intressit kohtaavat (Ek ym. 2004: 23). Opiskelu- sekä työssäkäyntiratkaisujaan tehdessä, nuoren on usein sovittava yhteen monia eri rooleja. Nuoren roolit voivat muodostua opiskelijan, työelämään siirtyvän työmarkkinakansalaisen sekä parisuhdetta rakentavan ja perhettä perustavan aikuisen roolista. Ek ym. (2004) kertovat, miten eri roolien samanaikaisuutta on lisännyt se, että nuoren siirtymävaihe perusasteelta ammatilliseen tutkintoon tähtäävän koulutukseen ja työmarkkinoille on muuttunut kestoaltaan yhä pidemmäksi. (Ek & Saari & Viinamäki & Sovio & Järvelin 2004: 25–26.)

Opinnäytetyöni kirjallisuuskatsauksessa nuorten syrjäytymistä käsittelevät tutkimukset ja kirjallisuus avarsivat ymmärrystäni haavoittuvassa asemassa olevien nuorten näkökulmasta. Tutkimuksiin tutustuminen auttoi ymmärtämään, kuinka merkittävä ajanjakso nuoruus on yksilön elämässä, vaikuttaen yksilön aikuisuuteen. Tiedon tuoman ymmärryksen mukaan oivalsin, kuinka monimutkaisista rakenteista yksilön persoonallisuus lopulta rakentuu. Aiheesta aiempiin tehtyihin tutkimuksiin perehtyminen auttoi minua jäsentämään ja käsittelemään opinnäytetyössä tekemäni tutkimuksen tuloksia.

4 Osallisuus

Osallisuudesta ei ole tehty yksittäistä kaiken kattavaa määritelmää, mutta se voidaan ajatella vastuuna ryhmässä ja yhteisössä, jossa yksilö on antavana ja saavana osapuolena. Osallisuus on yksilön sitoutumista ryhmään, eikä pelkästään mukana soljumista, vaan myös vaikuttajana ja yhdessä tekemässä hyvää ryhmän eteen. Osallisuus on vallan jakamista ryhmässä, jossa yksilöllä on oikeus omaan identiteettiin ja arvokkuuteen. Osallisuuden valtaulottuvuutta voidaan tutkia kysymällä esimerkiksi miltä nuorista tuntuu olla osallisena jotakin tiettyä ryhmää, jolla selvitetään, onko nuorille oltu valmiita jakamaan todellista valtaa. Käsite omasta osallisuudesta murenee tilanteissa, joissa nuorten mielipiteitä kuullaan, mutta heillä ei ole vaikutusmahdollisuuksia asioiden muuttamiseen. Silloin se ei ole osallisuutta, koska osallisuudella ei ole mitään merkitystä, jos asioihin ei voi vaikuttaa. (Kiilakoski & Gretchel 2012: 15–16.)

Osallisuus on ilmiö, joka toteutuu yksilön suhteessa erilaisiin yhteisöihin. Osallisuuden edistämiseen liitetään myös monia muita käsitteitä, kuten esimerkiksi mukana oleminen, mukaan kuuluminen, vaikuttaminen, yhteisöllisyys, valtautuminen ja voimaantuminen. Osallisuuden edistämällä estetään putoamista ja marginalisaatiota, sekä edellä mainittujen ennaltaehkäisyä ja korjaamista. Osallisuus on syrjäytymisen vastakohta, eli syrjäytymisen ehkäisyä, jolla pyritään putoamisvaarassa olevia nuoria kiinnittämään normiyhteiskunnan eri kentille. (Kiilakoski & Gretchel 2012: 15–16.)

Erik Allardt (1976) mukaan ihmisen hyvinvointi rakentuu kolmesta osa-alueesta, jotka ovat *having* eli elintaso, *loving* eli ihmissuhteet ja *being* eli itsensä toteuttaminen. Osallisuus liittyy vahvasti näihin kolmeen edellä mainittuun hyvinvoinnin osa-alueeseen. Näin ollen Allardt kolmijakoon voisi liittää neljännen ulottuvuuden eli *participating*, eli osallisuuden. (Kiilakoski & Gretchel 2012: 15–16.)

Särkelä-Kukko (2014) toteaa osallisuuden käsitteenä olevan moniulotteinen ja vaikeasti rajattava, sillä käsite saa puhujan käyttötarkoituksen ja -paikan mukaan erilaisia merkityssisältöjä. Käsitteet osallistuminen ja osallisuus kietoutuvat toisiinsa. Särkelä-Kukko (2014) kuvaa osallistumisen liittyvän osallisuutta konkreettisemmin kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin itseään, lähipiiriään ja yhteiskuntaa koskevassa päätöksenteossa. Osallistumalla yksilöllä on mahdollisuus toteuttaa itseään, vaikuttaa omaan elämään ja itselleen tärkeisiin asioihin. Osallisuutta Särkelä-Kukko (2014) taas kuvaa artikkelissaan kuulumisen ja mukana olemisen tunteena sekä osallisuuden tarkoittavan lähtökohtaisesti yksilön omaehtoisuutta ja omakohtaisuutta. Osallisuus on johonkin kuulumista ja eritasoista ja sisältöistä toimintaa. Särkelä-Kukko (2014) tuo artikkelissaan esiin, että osallisuus ja osallisuuden kokemus ovat kytköksissä osallistujan ihmiskäsitykseen, henkilökohtaiseen elämismaailmaan ja identiteettiin, mikä parhaimmillaan merkitsee omaehtoista ja omaehtoista sitoutumista, toimimista, vaikuttamista omaa elämää koskevien asioiden kulkuun sekä vastuun ottamista omien tekojen seurauksista. (Särkelä-Kukko 2014: 34–35.) Myös Särkelä-Kukko (2014) esittelee artikkelissaan osallisuuden ulottuvuuksia Erik Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksia apuna käyttäen rinnastamalla osallisuuden Allardtin (1976) hyvinvoinnin kolmijakoon. (Särkelä-Kukko 2014: 38).

Rouvinen-Wilenius (2014) kuvailee artikkelissaan osallisuutta osallistumisen mahdollistamana tunneperustaisena ja yhteenkuuluvuuteen pohjautuvana kokemuksena, jossa ihmisellä on mahdollisuus vaikuttaa itseään ja ympäristöään koskevissa asioissa sekä toimia aktiivisesti ja sitoutuneesti osallistumalla päätöksentekoprosessiin. Osallisuutta ilmentää ihmisten kriittinen tietoisuus omasta roolistaan yhteiskunnallisen muutoksen tekijöinä. Osallisuus edellyttää voimaantumista, mikä on kykyä tuoda ilmi ja arvioida toiminnalle asetetut tarkoitukset, tavoitteet ja niiden toteutuminen sekä kykyä nähdä osallisuuden tarjoamat mahdollisuudet vaikuttaa omaa elämää koskevissa päätöksissä. (Rouvinen-Wilenius 2014: 51–52.)

Osallisuus on noussut tärkeäksi yhteiskunnalliseksi tavoitteeksi, jonka avulla pyritään löytämään ratkaisuja moninaisille ja kompleksisille yhteiskunnallisille haasteille ja sosiaalisille ongelmille. Osallisuus (*inclusion*) ja osallistuminen (*participation*) käsitteitä saatetaan toisinaan käyttää epäjohdonmukaisesti ja tulkita synonyymeiksi. Sosiaali- ja terveyspalveluissa asiakkaan osallisuus asetetaan syrjäytymisnäkökulman rinnalle syrjäytymisen vastavoimaksi. Osallisuuden kehittäminen on tärkeää sellaisten ryhmien näkökulmasta, joiden vaikutusmahdollisuudet ovat puutteelliset ja joilla on hyvinvointivajeita, kuten muun muassa työttömyyttä ja toimeentulo-ongelmia ja sosiaalista osattomuutta.

Osallisuuteen sisältyy usein oletus, että palvelun käyttäjällä eli asiakkaalla ja hänen toiminnallaan on vaikutusta palveluprosessiin. Osallistuminen voi olla mukanaoloa esimerkiksi tiedonantajan roolissa. Osallistumalla voi kokea osallisuutta. (Romakkaniemi & Lindh & Laitinen 2018: 15.)

Näätäsaari (2015) tuo ilmi miten viime vuosina monet keskustelijat ovat vaatineet vastikkeellista sosiaaliturvaa, sekä monelta on jäänyt samalla unholaan, että saadakseen työttömyyspäivärahaa, on oltava aktiivinen työnhakija ja osallistuttava vaadittaviin toimenpiteisiin, joten osallistumispakko on jo olemassa. Aktiivisen työvoimapolitiikan avulla siis on mahdollista päästä päivittämään osaamistaan ja päästä uuteen työhön. Kataisen ja Stubbin rakennepoliittisen ohjelman Osallistava sosiaaliturvahanke käynnistettiin vuonna 2013. Osallistavan sosiaaliturvan kehittämisen tavoitteeksi on asetettu syrjäytymisen ehkäisy, sosiaaliturvan kannustavuuden lisääminen ja sosiaaliturvan legitimitetin vahvistaminen. Näätäsaari (2015) kertoo käynnissä olevien sosiaaliturvan pilotoinnin kokemuksia tiedusteltaessa, että monet pilotointiin osallistuneista olivat pitäneet toimintaa tarpeellisena. Osallistujat olivat tuoneet esille muun muassa selkeän päivärytmin tarpeen, kokeneet itsensä hyödylliseksi ja sosiaalisen kanssakäymisen mahdollistumisen muiden ihmisten kanssa. Sosiaaliturvan saajien tilanne vaihtelee paljon ja miten toiset työllistyvät nopeasti ilman erityisiä toimenpiteitä ja toiset ovat puolestaan jääneet pysyvästi työelämän ulkopuolelle. Sosiaaliturvan pitäisikin keskittyä yksilöihin, joiden työllistyminen ei ole mahdollista ilman lisäkoulutusta, kuntoutusta tai muuta apua. Osallistavan sosiaaliturvan onnistumisen kannalta on merkittävää, kokevatko ihmiset sen uutena mahdollisuutena vai rangaistuksena. (Näätäsaari 2015: 34–35.)

4.1 Makrotaso – yksilö osana yhteiskuntaa

Kiilakoski (2012) lähestyy lasten ja nuorten osallisuuden toteutumista yhteiskunnan tasolla kolmesta eri näkökulmasta, jotka kietoutuvat yhteen. Ensimmäisenä Kiilakoski (2012) tuo esille kansalaisuuden annettuna jäsenyytenä, mikä tarkoittaa yksilön muodollista asemaa jonkin valtion kansalaisena ja valtion myöntämän passin omistajana. Toiseksi Kiilakoski (2012) tuo esiin kansalaisuuden osallistuvana jäsenyytenä, jossa Kiilakoski (2012) viittaa kansalaisuuden toteutumiseen toimintana, kun yksilö osallistuu kansalaisyhteisön elämään muun muassa pyrkien edistämään yhteisiä päämääriä keskustelemalla, vaikuttamalla, tekemällä ja toteuttamalla itse. Kolmantena Kiilakoski (2012) tuo esille kansalaisuuden koettuna jäsenyytenä, mikä puolestaan viittaa Kiilakosken

(2012) mukaan siihen, että kansalaisyhteisöön kuuluminen tuottaa yksilölle kokemuksen, että hän kuuluu johonkin suurempaan yhteisöön. Lasten ja nuorten osallisuutta vahvistetaan yhteiskunnassa osallistumismahdollisuuksia kehittämällä ja osallistumista tukemalla. (Kiilakoski & Gretchel 2012: 19–24.)

Särkelä-Kukko (2014) toteaa osallisuuden ja osallisuuden kokemuksiin vaikuttavan osaltaan myös yhteiskunnan rakenteet ja vallitseva asenneilmapiiri. Särkelä-Kukko (2014) kertoo yhteiskunnan rakenteilla olevan toisinaan positiivinen vaikutus yksilön osallisuuden kokemuksille, mutta tuo esille myös kääntöpuolen, jossa kertoo rakenteellisten epäkohtien voivan olla myös esteenä yksilön osallisuuden kokemuksille. (Särkelä-Kukko 2014: 39.)

Särkelä-Kukko (2014) korostaa yksilöiden osallisuutta tarkasteltaessa, miten tärkeää on tunnustaa se tosi asia, etteivät yksilöt aina pysty täyttämään heille yhteiskunnan ja yhteisöjen eri tasoilla asetettuja vaatimuksia. Yksilöiden osallisuus saattaa vaihdella elämänsä eri vaiheissa ja elämä saattaa heittää eteen tilanteita, jossa yksilöllä ei yksinkertaisesti ole voimavaroja osallistua tai olla osallisena. Tästäkin huolimatta tulisi yksilölle suoda oikeus olla huolenpidon kohteena ilman odotuksia, sekä saada olla yhteiskunnan ja yhteisön jäsen. (Särkelä-Kukko 2014: 48.)

Tavoitellessamme kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten yhteiskunnallisen osallisuuden ja osallistumisen vahvistamista, nousee hyvinvointipalveluiden rooli tärkeäksi. Närhen ym. (2014) mukaan suuri osa poliittisesti ja sosiaalisesti vähiten osallistuvista kansalaisista on erilaisten hyvinvointipalvelujen käyttäjiä ja niistä myös riippuvaisia. Kyseiseen ryhmään kuuluu erityisen paljon työelämän ulkopuolella olevia, matalan koulutus- ja tulotason omaavia miehiä. (Närhi & Juvonen & Matilainen 2014: 130–131.)

Kiilakoski (2019) kertoi luennollaan suhdeteoriasta ja nuorten suhteesta päätöksentekoon ja yhteiskuntaan. Kiilakoski (2019) kertoi nuorisotyön päämääränä olevan kansalaisuuden tukeminen ja kuinka nuorisotyössä opitaan demokratiassa toimimisen taitoja osallistumalla nuorisotyön toimintojen suunnitteluun. Kiilakoski (2019) tuo myös ilmi, kuinka nuorisotyö tukee laajemmin Nuorisolain edellyttämää nuorten kuulemista itseään koskevissa asioissa sekä samalla nuorten ja nuorisotyön yhteistyössä rakentamia uusia menetelmiä, joiden avulla nuoret voivat vaikuttaa oman kuntansa asioissa. (Kiilakoski 2019)

4.2 Mikrotaso – yksilö osana lähiyhteisöä

Lähiyhteisön ytimenä toimivat perhe ja siihen kuuluvat jäsenet sekä uusperhe ja sen mukanaan tuomat uudet jäsenet, sekä muu suku. Lähiyhteisöksi lasketaan myös nuoren kouluyhteisö, harrastuspiirissä muodostuneet yhteisöt sekä nuoren kaveripiiri. Lähiyhteisön ja yhteiskunnan roolin korostuu erityisesti silloin kun nuori rakentaa arvomaailmaansa ja maailmankatsomustaan. (Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen 2010: 240-241.)

Kiilakoski (2012) tuo ilmi, lasten ja nuorten vaikuttamisen mahdollisuuden tärkeyden niin yksilöinä, kuin eri ryhmien ja yhteisöjen jäseninä. Ryhmämuotoisuuden vahvistaessa osallisuutta, ajatellaan tavanomaisesti osallisen lapsen tai nuoren olevan neutraali. Kiilakoski (2012) toteaa, miten todellisuudessa erilaiset taustatekijät jakavat lapsia ja nuoria epätasa-arvoisesti. Kiilakosken (2012) mukaan tarkastelemalla osallisuutta lasten ja nuorten ryhmä- ja yhteisötasolla, voimme arvioida paremmin sitä, millä tavoin erilaiset ryhmäjäsennydet ja ryhmäidentiteetit avaavat osallisuuden tiloja ja samalla sulkevat joidakin mahdollisuuksia pois. (Kiilakoski & Gretchel 2012: 24.)

Kiilakoski (2012) toteaa, miten yksilön osallisuuteen keskittyvien tarkastelujen ongelmana voidaan puolestaan pitää sitä, miten yksilöä korostetaan liiaksi asti ja jätetään samalla huomiotta lapsen ja nuoren ryhmäjäsennydet, sekä erilaiset sosiaaliset luokat. Kiilakoski (2012) korostaa toisaalta myös näkökulmaa, jossa myös yksilöllisten vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen on tärkeää, erityisesti tilanteissa, joissa kyseessä on lapsia ja nuoria itseään koskevat kysymykset, kuten koulutus- ohjaus ja hoivapalveluratkaisut. Kiilakoski (2012) lisää myös, kuinka lapsille ja nuorille tulisi tarjoutua mahdollisuus vaikuttaa myös yleisempään kunnalliseen päätöksentekoon, lasten ja nuorten tasoisesti tarjottuna, niissä ympäristöissä, joissa he muutenkin ovat. (Kiilakoski & Gretchel 2012: 24–25.)

Särkelä-Kukko (2014) kertoo artikkelissaan, kuinka osallisuuden kokemuksen syntymisen yksilölle vaatii yksinkertaisesti yksilön kiinnittymistä yhteisöihin, ympäristöön ja yhteiskuntaan ja sitä mukaan yhteenkuuluvuuden, turvallisuuden sekä oikeudenmukaisuuden tunteen syntymistä. (Särkelä-Kukko 2014: 49.)

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen nuoren kokemusta osallisuuden lisääntymisestä starttivalmennuksen myötä. Haastattelen nuoria selvittääkseni nuorten kokemusta kiinnittymisestä yhteisöön, ympäristöön ja yhteiskuntaan.

Kiilakoski (2019) tuo ilmi luennollaan suhdeteorian, sekä kuinka nuorisotyön tavoitteena on nuoren tukeminen yksilönä suhteessa lähiyhteisönsä. Yksilön tukeminen tapahtuu Kiilakosken (2019) mukaan nuorisotyön eri toiminnoissa, jossa nuorten on mahdollista toimia, oppia uutta ja viettää aikaa ikätovereiden seurassa. Nuorisotyö tukee nuorten ryhmiin kuulumista sekä nuorten omaehtoisten ryhmien toimintaa luomalla edellytyksiä sille, että nuoret voivat toimia keskenään. Nuorisotyö tarjoaa myös nuorelle nuoren lähiyhteisöön kuuluvan aikuisen tukea, johon nuori voi tukeutua hädän hetkellä. Nuorisotyö toimii myös yhteistyössä nuoren muun lähiyhteisön kanssa, kuten kasvattajien ja vanhempien sekä mahdollistaa nuoren sukupolven toimimisen yhdessä vanhemman sukupolven kanssa. (Kiilakoski 2019)

Selvitän nuorten osallisuuden kokemuksen lisääntymistä myös Allardtin (1976) tarveteoriana hyödyntäen. Kuten jo aiemmin toin tekstissä esiin, Kiilakosken (2012) osallisuuden teorian mukaan osallisuus liittyy vahvasti Allardtin (1976) hyvinvoinnin kolmijakoon. (Kiilakoski & Gretchel 2012: 15–16.)

5 Syrjäytyminen ja haavoittuvuus

Syrjäytyminen voidaan määritellä yksilön pitkäaikaisena ja uusiutuvana työttömyytenä sekä sosiaalisten siteiden heikkoutena, kuten perhesuhteiden katkeamisena, sosiaalisena eristäytymisenä, ja ammatilliseen järjestäytymiseen perustuvan luokkasolidarisuuden vähenemisenä. Tiivistäen syrjäytyminen on köyhyyttä ja huono-osaisuutta. Syrjäytymiseen liittyy epävakaa työura, huono osaamistaso, pienituloisuus, huonot asuinolot, asuinalueiden korkea rikollisuus, huono terveys ja epävakaa perhetaustat sekä edellä mainittujen yhdistelmä tai kasautuminen. Syrjäytyneet ihmisryhmät poikkeavat tavanomaisesta elämästä sekä elävät valtavirtaan nähden huonommissa olosuhteissa. Syrjäytymistä voidaan kuvata myös vieraantumiseksi ja etäisyydeksi valtavirran arvoista ja normeista. Syrjäytyminen kehittyy ajan saatossa ja siihen liittyy sosiaalisista toimintaympäristöistä, kuten koulusta ja töistä irtaantuminen. (Eduskunnan tarkastusvaliokunta 2013: 55–58.)

Aaltonen & Berg & Ikäheimo (2015) Kuvaavat nuoruutta muutosten ajanjaksoksi, eikä yhden vuoden tarkastelun perusteella voida ketään määritellä syrjäytyneeksi. Aaltonen ym. (2015) väittävät pikemminkin kyseessä olevan syrjäytymisvaara. Lopulliset luokitte-
lut Aaltonen ym. (2015) tekevät tutkimuksessaan kuuden vuoden tarkastelun perusteella. Syrjäytymisvaarasta puhutaan silloin, kun nuoren tekemisestä ei ole niin sanotusti

mitään tietoa, eli nuori ei ole koulutuksessa, töissä, sairauslomalla, eläkkeellä tai hoida lapsia kotona. (Aaltonen & Berg & Ikäheimo 2015: 13–17.)

NEET-indikaattori on tehokas mittari syrjäytymistä tutkittaessa, koska se pitää sisällään ne nuoret, jotka ovat koulutuksen, työn ja varusmiespalvelun ulkopuolella ja täten suuremmissa syrjäytymisvaarassa kuin ainoastaan työvoiman ulkopuolella olevat. Toisaalta, kuten myös Aaltonen (2015) mainitsi tutkimuksessaan, että nuoruus on muutosten aikaa ja elämäntilanteet voivat olla nopeasti vaihtuvia, on myös NEET-status melko yleinen jossakin vaiheessa elämää. Nuoret saattavat lomilla kesällä odottaen koulun alkamista, lukea pääsykokeisiin tai odottaa opiskelujen tai armeijan alkamista. (Gissler ym.: 2016.)

Nuorten kiinnittyminen yhteiskuntaan on näyttäytynyt vaikeammalta, mikäli peruskoulun jälkeen ei ole suoritettu vähintään toisen asteen tutkintoa. Hyvinvointiongelmilla on tapana kasautua. Vailla peruskoulun jälkeistä tutkinto olevilla nuorilla on havaittu enemmän toimeentulon- ja mielenterveyden ongelmia. (Gissler ym.: 2016.)

Aaltonen ym. (2015) jakavat syrjäytymisen tutkimuksessaan kolmeen ryhmään. Syrjäytyminen jaetaan syrjäytymisen keston mukaan kroonisesti syrjäytyneisiin, syrjäytyneisiin ja syrjäytymisvaarassa oleviin. Kyseinen luokittelu perustuu pääasiallisen toiminnan seurantaan viiden vuoden ajan. Kroonisesti syrjäytyneiksi luokitellaan ryhmä, jonka pääasiallinen toiminta on tutkimusaikana tauotta syrjäytymisvaaran alla. Syrjäytyneiksi ja syrjäytymisvaaran alla olevien nuorten pääasiallisessa toiminnassa taas näkyy jotain muutakin toimintaa tutkimusaikana. Syrjäytyneitä sekä syrjäytymisvaaran alla olevia kutsutaan myös piipahtelijoiksi, sillä heidän pääasiallinen toimintansa saattaa koostua myös opiskelusta, työnteosta ja muusta toiminnasta, jolloin he ovat kiinni yhteiskunnassa sekä piipahtelevat syrjäytymisen ja syrjäytymisvaaran välillä. Kiinnittyneillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa työn, opiskelun tai lapsen hoitamisen kautta yhteiskuntaan lopulta kiinnittyneitä henkilöitä. Vertailuryhmänä Aaltonen ym. (2015) käyttävät tutkimuksessaan peruskoulun suorittaneita nuoria, joita ei luokiteltu tutkimusaikana syrjäytymisvaaran alaisuuteen pääasiallisen toiminnan vuoksi. (Aaltonen ym 2015: 18–23.)

Romakkaniemi & Lindh & Laitinen (2018) toteavat puolestaan, miten tutkimuksessa nuoria haastateltaessa käy ilmi, kuinka nuoret mieltävät syrjäytymisen joissakin tapauksissa nuoren omaksi päätökseksi vetäytyä sosiaalisista kontakteista ja sosiaalisen toiminnan ulkopuolelle. Syy saattaa olla sosiaalisten verkostojen toimimattomuudessa ja sen myötä

toiminnan ulkopuolelle jättäytymisessä. (Romakkaniemi & Lindh & Laitinen 2018: 43–44.)

5.3 Mielenterveysongelmat, käytöshäiriöt ja päihteiden käyttö nuoruudessa

Yleisimmät mielenterveysongelmat nuorten keskuudessa ovat masennus ja ahdistuneisuus. Runsas kymmenesosa nuorista kärsii erilaisista masennusoireista ja pelkotiiloista. Masennukselle ja ahdistuneisuudelle alttiita ovat erityisesti ammattikouluissa opiskelevat tytöt, sekä stressaavien elämäntilanteiden ja kielteisten elämäntapahtumien kasaantuminen yksilölle. Myös nuorten huono kohtelu ja hyväksikäyttö perheissä, konfliktit vanhempien kanssa, riitaisuus ja avioero, sekä kielteinen vanhemmuus ovat omiaan lisäämään ja laukaisemaan nuoren masennusta ja ahdistuneisuutta. (Nurmi 2014: 169.) Nuorten mielenterveyteen vaikuttavat vahvasti myös suhteet ikätovereihin. Mikäli nuori on jo valmiiksi ahdistunut ja masentunut, on todennäköisyys joutua kiusaamisen kohteeksi suurempi, kuin hyvinvoivilla nuorilla. Kiusaamisen kohteeksi joutuminen puolestaan syventää nuoren pahaa oloa jo entisestään. (Nurmi ym. 2014: 170.)

Useimmilla murrosikäisillä on elämässään vaihe, kun he ovat erityisen väsyneitä ja poissaolevia. Fyysinen ja henkinen kasvuprosessi vie energiaa ja nuorta usein motivoivat pelkästään harvat itseään kiinnostavat asiat, joten sikäli koulu ja opiskelu voivat tuntua hankalalta. Tämä vaihe herättää usein vanhemmissa huolestuneisuutta ja usein ajatellaan, että onko nuoressa jotakin vialla. Toki kaikkien nuorten tie kohti aikuisuutta ei ole samanlainen, mutta kyseinen ilmiö herättää vanhempien huolen ja huomion. Usein onkin hankalaa ja haastavaa vetää raja sen välille, mikä on normaalia nuoruuden kehitykseen kuuluvaa kasvuprosessia ja mikä kuvastaa ja ennakoii taas vaikeampia ongelmia. Hätköityjä diagnooseja ja voimakkaita hoidollisia toimenpiteitä on kuitenkin pyrittävä välttämään. Normaalisti monet ongelmat korjaantuvat ajan myötä itsestään. Ahdistuneisuus voi liittyä normaaliin kehitykseen tai siihen voi olla konkreettinen syy, eli sitä ei voida välittömästi laskea ahdistuneisuushäiriöksi. Koulukiusaamisen kohteeksi joutunut nuori voi oirehtia koulusta poissaoloilla ja sosiaalisilla peloilla, sydänsurut saattavat puolestaan laukaista voimakkaan masennusreaktion tai oppimisvaikeudet ahdistuneisuuden. (Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen 2010: 230–231.)

Sosiaalisista peloista kärsivän nuoren ensisijainen hoitokeino tulisi olla keskusteluapu ja terapia, jolloin auttamisen tulisi olla dialogista vuorovaikutusta nuoren kanssa. Nuorta

kuunneltaisiin ja nuori voisi sanoittaa omia tuntemuksiaan sekä tilannettaan. Kun keskustelu ja lähiyhteisön tuki eivät riitä, tulevat kyseeseen erilaiset muut keinot, muun muassa lääkehoito. (Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen 2010: 240.)

Ilmiö, jota Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen (2010) kutsuvat artikkelissaan emotionaaliseksi tyhjäksi, näyttää liittyvän yksilön persoonallisuuden rakenteeseen, psyykkisiin ongelmiin, sosiaaliseen kontekstiin ja elämäkatsomukseen (Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen 2010: 225). Persoonallisuuden rakenteet ovat yksilöllisiä reagoititapoja, jotka ovat seurausta psykologisesta kehitymisestä ja synnynnäisestä temperamentista, sekä siten persoonanpiirteinä melko pysyviä. Emotionaaliseen tyhyyteen liittyvät psyykkiset ongelmat ilmenevät masentuneisuutena, ahdistuneisuutena ja sosiaalisten tilanteiden pelkona, sekä liittyvät laajempaan ahdistuneisuushäiriöiden kirjoon. Persoonallisuuteen tai psyykeen liittyvät ongelmat saavat ilmiänsä sosiaalisessa kontekstissa. Yhteisön reaktiot ovat suuressa roolissa siihen nähden, miten tilanne kehittyy. Yhteisöllä on osansa siinä, minkälaiseksi yksilön kasvuprosessi muodostuu osana yhteisöä tai vastaavasti yhteisön ulkopuolella. (Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen 2010: 226.)

Emotionaalisen tyhjyyden taustatekijöinä nähdään empatiakyvyttömyyttä, toivottomuutta ja epätoivoa sekä ahdistuneisuutta. Emotionaalinen tyhjiys ilmenee usein masentuneisuutena, aggressiivisuutena ja eristäytymisenä yhteiskunnasta sekä sosiaalisista suhteista, mikä aiheuttaa yksinäisyyttä. Prosessin jatkuessa pitkään, voi lopputuloksena olla syrjäytyminen yhteiskunnasta. Vihaan ja katkeruuteen perustuvassa maailmankatsomuksessa emotionaalinen tyhjiys voi ilmetä aggressiona ja väkivaltana muita kohtaan. Henkistä eristäytymistä saatetaan lähteä kompensoimaan asettumalla yli-ihmisen asemaan, jossa tarkastellaan kyynisesti elämää ympärillään. (Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen 2010: 225.)

Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen (2010) tuovat ilmi, miten toivottomuuden äärimmäiseen ilmentymään, itsemurhaan, liittyy usein syvä masennus ja päihteiden liikakäyttö. Tutkimusten mukaan epätoivo ja depressio ovat yhteydessä itsemurhaan. Epätoivo on todettu tutkimuksissa vahvemmin selittäväksi tekijäksi itsemurhissa kuin masennus ja päihteiden väärinkäyttö. Voidaankin siis päätellä, että kokemus siitä, ettei tilanteesta ole enää mitään ulospääsyä, on usein viimeinen tekijä, mikä johtaa itsemurhaan. Yksilö ei välttämättä viestitä tilaansa ulkopuolisille vaan pohtii tilannetta yksin, eristäytyneenä sosiaalisista suhteista. Epätoivoon liittyy myös maailman vääristymistä siten, että yksilö

kuvittelee olevansa yksin vailla toivoa, mikä voi johtaa luovuttamiseen ja itsemurhaan. (Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen 2010: 236–237.)

Nuoren tuhoavan käyttäytymisen taustalla väitetään joissakin tapauksissa olevan koulu-kiusaamista ja se on vakava ongelma, mikä aiheuttaa uhrilleen suurta ja pitkäaikaista kärsimystä. (Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen 2010: 234).

5.4 Perheen merkitys nuoren kasvuprosessissa

Perheen sisäisellä vuorovaikutuksella on suuri merkitys siihen, miten nuori ja vanhempi vaikuttavat toisiinsa. Nuoren positiivisen itsetunnon ja persoonallisuuden kehitys edellyttää molemminpuolista hyväksyntää. Nuoren ja vanhemman väliset konfliktit ja ristiriidat ovat puolestaan yhteydessä nuoren ongelmakäyttäytymiseen. Vaikutukset ovat kaksisuuntaiset. Vanhemmista lähtöisin olevat konfliktit aiheuttavat nuoren ongelmakäyttäytymistä, sekä päinvastoin. Nuori vaikuttaa myös omalla käytöksellään konfliktien syntymiseen. Vuorovaikutuksella on syy-seuraussuhteensa ja joskus konfliktit nuoren ja aikuisen välillä voivat paisua ylitsepääsemättömän suuriksi ja jopa välirikoon. Vanhemmuuden yhteydet nuorten ajatteluun ja käyttäytymiseen ovat monimutkaiset. Kasvatustyyleistä auktoritatiivinen, positiivisia tunteita lapselleen osoittavia, mutta myös ohjaamalla heidän toimintaansa, sekä vaatien ikäkaudelle omistautuvaa normatiivista käytöstä. Auktoritatiivinen vanhemmuus on yhdistetty vaikuttavan positiivisesti nuoren sosiaaliin taitoihin, persoonallisuuden kehitykseen ja oman elämän suunnitteluun. (Nurmi 2014: 163–165.) Haitallisimmaksi kasvatustyyliksi lapsen ja nuoren kehityksen kannalta on todettu autoritaarinen ja laiminlyövä kasvatustyyli, jossa nuoren ohjaus on heikkoa, rajat olemattomat, mutta rangaistukset erityisen ankaria. Laiminlyönti on yhdistetty epäsosiaalisuuteen ja päihteiden käyttöön. Negatiivinen vanhemmuus on voimakkaasti yhteydessä ongelmakäyttäytymiseen. (Nurmi ym. 2014: 170–172.) Vanhemman lapsessa syyllisyyttä herättävä toimintatapa on osoitettu haitalliseksi kehityksen kannalta. Mikäli suhde on läheinen mutta syyllistävä ja psykologisesti kontrolloiva, sekä suhde mikä sisältää ristiriitaisia viestejä, vahingoittaa lapsen ja nuoren kehitystä. (Nurmi 2014: 163–165.)

Nuoren varhainen päihteiden käyttö on usein seurausta geneettisistä perintötekijöistä ja vanhempien mallista, jossa myös kotona käytetään päihteitä. Perheen heikosta yhteenkuuluvuudesta ja avioeron seurauksista on viitteitä runsaaseen päihteiden käyttöön. Tämä selittää sen, miten perheen sisäisellä vuorovaikutuksella ja vanhemmuudella on suuri vaikutus nuoren päihdekäyttäytymiseen. Nuorilla on taipumusta hakeutua ryhmiin,

jossa päihteiden käyttötottumukset ovat samanlaiset kuin heidän omansa. Päihteiden käyttöön vaikuttavat ympäristötekijöiden lisäksi yksilön synnynnäiset temperamentti- piirteet, impulsiivisuus, itsekontrollin heikkous ja häiriintyvyys. Ongelmakäyttäytymiseen ja aggressiivisuuteen liittyy usein päihteiden käyttöä, kun taas ahdistuneista ja masennuksesta kärsivien yhteys päihteiden käyttöön on ristiriitaista. (Nurmi ym. 2014: 172–174.)

Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen (2010) tuovat ilmi artikkelissaan miten keskeinen merkitys nuoren lähiyhteisöllä on nuoren ongelmien tunnistamisessa ja hoitoon pääsemisessä. Kun huoli nuoren hyvinvoinnista nousee, korostuu nuoren koulun, harrastuspiirien, kodin ja kaveripiirin yhteistyö tärkeäksi tavoitteeksi. Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen (2010) tuovat esille, kuinka lähiyhteisön ja yhteiskunnan rooli korostuu myös silloin kun nuori rakentaa arvomaailmaansa ja maailmankatsomustaan. Nuoruuteen kuuluu oman polun etsiminen ja se pitää saada tehdä itsenäisesti, mutta samalla yhteisöllisyyteen kuuluu ne omaksutut arvot ja maailmankatsomus, jotka eivät perustu toisen alistamiseen ja vahingoittamiseen. (Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen 2010: 240–241.)

5.5 Nuorisolaki syrjäytymistä vastaan

Suomen nuorisolain ensimmäisen luvun toisessa momentissa on nuorisolain tavoitteeksi määritelty nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen, sekä kykyjen ja ominaisuuksien edistäminen, jota edellytetään yhteiskunnassa toimimiseen. Lain tavoitteena on myös tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä ja yhteisöllisyyttä, sekä niihin liittyvien tietojen ja taitojen oppimista. Nuorisolain mukaan myös nuorten harrastamismahdollisuuksia ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa on tuettava. Lain tavoitteena on myös edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, oikeuksien toteutumista ja parantaa nuorten kasvu ja elinoloja. Edellä mainittujen tavoitteiden toteutumisen lähtökohtina ovat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus, kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö. (Nuorisolaki 1285/2016.)

Nuorisolaissa nuorisotyöllä tarkoitetaan kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemista yhteiskunnassa ja nuorisopolitiikalla puolestaan nuorten kasvu- ja elinolojen sekä sukupolvien välisen vuorovaikutuksen parantamista. Nuorisotoiminta tarkoittaa nuorisolaissa nuorten omaehtoista toimintaa. Valtakunnallinen nuorisojärjestö tarkoittaa rekisteröityä järjestöä, joka toteuttaa nuorisolain tavoitteita ja lähtökohtia ja jonka toimiala on valtakunnallisesti kattava. Valtakunnallisella nuorisotalan järjestöllä taas tarkoitetaan

nuorisolaissa valtakunnallisen nuorisojärjestöjen lisäksi nuorisotyötä tekevää, nuorisotoimintaa tai nuorisotyön palveluja järjestävää rekisteröityä yhdistystä ja säätiötä, joka toteuttaa tämän lain tavoitteita ja lähtökohtia ja jonka toiminta-alue on valtakunnallisesti kattava. Valtakunnallinen nuorisoalan osaamiskeskus tarkoittaa puolestaan nuorisolaissa yhteisöä, joka kehittää ja edistää nuorisoalan osaamista ja asiantuntijuutta valtakunnallisesti. (Nuorisolaki 1285/2016.)

6 Elämänhallinta

Keltikangas-Järvinen (2008) määrittelee Temperamentti, stressi ja elämänhallinta – teoksessaan elämänhallintaa ihmisen omaksi subjektiiviseksi kokemukseksi elämän hallittavuudesta - voiko yksilö vaikuttaa asioihinsa muuttamalla olosuhteitaan itselleen suotuisammiksi. Keltikangas-Järvisen toteaa, kuinka yksilö pyrkii muokkaamaan elämänsä sisäisiä ja ulkoisia olosuhteita omalla toiminnallaan voimavarojaan vastaaviksi, tai vastaavasti muuttamalla omaa tapaansa tulkita asioita. (Keltikangas-Järvinen 2008: 255–256.)

Yksilön käsitys omasta elämänhallinnastaan on korkea, mikäli ihminen kokee voivansa vaikuttaa omilla teoilla, päätöksillä ja ratkaisullaan asioihin, joita hänelle tapahtuu ja tuntee olevansa vastuussa elämästään sekä tekemällä strategisia suunnitelmia tavoitteidensa saavuttamiseksi. Yksilön elämänhallinta on puolestaan matala, mikäli ihminen kokee, että asiat vain tapahtuvat ilman että niihin voi itse mitenkään vaikuttaa. Tapahtumat ovat sattumia, joihin omalla käytöksellä ei ole minkäänlaista vaikutusta ja tapahtumissa on mukana onnea tai epäonnea. Tapahtumat ovat ulkoisten tekijöiden seurauksia, eikä omaa vastuuta tapahtumien kulkuun juurikaan nähdä. (Keltikangas-Järvinen 2008: 255–256.)

Elämänhallintaa on tarkasteltu psykologiassa ja huomattu, että elämänhallinnan tunne rakentuu siitä todellisuudesta, jossa ihminen kulloinkin elää. Toisilla ihmisillä on enemmän vaikutusvaltaa ja mahdollisuuksia tehdä päätöksiä oman elämänsä suhteen kuin toisilla, joten elämänhallinta on tilannesidonnaista. (Keltikangas-Järvinen 2008: 255–256.)

Elämänhallinnan syntyminen on pitkä prosessi ja Keltikangas-Järvinen (2008) kuvaa elämänhallinnan syntyprosessin alkuvaiheita vauvan omnipotenssin avulla. Kahden ensimmäisen elinvuoden aikana vauvalle muodostuu havaintojensa perusteella käsitys siitä

mitä ja miten hän pystyy hallitsemaan ympäristöään ja ympärillä olevia ihmisiä omalla käytöksellään. Vastaamalla vauvan tarpeisiin oikea-aikaisesti luodaan perustaa yksilön elämönhallinnan tunteen kehittymiselle. (Keltikangas-Järvinen 2008: 258–259.) Keltikangas-Järvinen (2008) tuo esiin, miten rajat ja kontrolli sekä syy-seuraussuhteen ymmärrysomien tekojensa ja lopputuloksen välillä kuuluvat elämönhallinnan kehittymiseen. (Keltikangas-Järvinen 2008: 260–261). Elämönhallinta syntyy pienin askelin alkaen lapsuudesta, jatkuen kohti aikuisuutta. Elämönhallinnan voi todeta saavuttaneensa, mikäli yksilö kokee pystyvänsä vaikuttamaan omaan elämään, sekä kykenee tasapainottelemaan, eli tekemään kompromisseja omien ja ympäristön vaatimusten välillä. (Keltikangas-Järvinen 2008: 263.)

Keltikangas-Järvinen (2000) kuvailee elämönhallintaa myös ulkoisen ja sisäisen kontrollin avulla, jossa ihmisen syy-seuraussuhteet jaetaan karkeasti kahteen tyyppiin - ulkoiseen ja sisäiseen kontrolliin. Yksilöt, jotka kokevat, että heille vain tapahtuu asioita, kokevat ikävät tapahtumat epäonneksi, kokevat vaikeuksien ja ristiriitojen olevan muiden ihmisten aiheuttamia sekä syitä epäkohtiin haetaan yleisesti itsensä ulkopuolelta ajattelemalla että asioihin ei pystytä itse millään tavalla vaikuttamaan - kutsutaan kyseistä ilmiötä ulkoiseksi kontrolliksi. Sisäisen kontrollin omaavat yksilöt ottavat vastuuta itselleen tapahtuvista asioista ja kokevat itse saavan aikaan asioita, jota heille tapahtuu sekä voitavansa vaikuttaa elämäänsä omilla ratkaisuillaan. Sisäisen kontrollin omaavat yksilöt kykenevät asettamaan itselleen päämääriä ja tavoitteita. Päästäkseen päämääräänsä, sisäisen kontrollin omaavat yksilöt kykenevät säätämään ulkopuolelta tulevia paineita omia voimavarojaan vastaavaksi. (Keltikangas-Järvinen 2000: 42–43.)

Kuten Keltikangas-Järvinen (2000), myös Raitasalo (1995) jakaa elämönhallinnan käsitteen kahteen osaan, ulkoiseen ja sisäiseen hallintaan. Raitasalon (1995) mukaan ulkoinen elämönhallinta on yhteydessä ympäristön aineellisiin mahdollisuuksiin, yksilön ihmissuhdeverkostoihin ja harrastusten tarjontaan. Sisäiseen elämönhallintaan puolestaan lukeutuvat yksilön omat kyvyt, taidot, tunteet ja itsetunto sekä sopeutumis- ja mukautumiskyvyn joustavuus. (Raitasalo, Raimo 1995: 11–13.)

Myös Hämäläinen (1999) jakaa elämönhallinnan käsitteen sisäiseen ja ulkoiseen elämönhallintaan, kuten Keltikangas-Järvinen ja Raitasalo (1995). Hämäläinen (1999) kertoo, kuinka sisäisessä elämönhallinnassa on kyse yksilön valmiudesta selviytyä elämänsä eri vaiheiden kehitystehtävistä sekä kyvystä tehdä omaa elämänsä myönteisesti ohjaavia päätöksiä. Ulkoinen elämönhallinta puolestaan viittaa Hämäläisen (1999)

mukaan osallisuuteen riittävästä toimeentulosta, ihmissuhteista, työstä, koulutuksesta, edunvalvonnasta, palveluista, harrastustoiminnasta ja muista elämisen laadun kannalta merkittävistä yhteiskunnan instituutioista ja toimintajärjestelmistä. (Hämäläinen 1999.)

Raitasalo (1995) esittelee teoksessaan Eric Allardin (1976) tarveoreettisesti suuntautunutta hyvinvointitutkimusta. Allardin (1976) hyvinvointitutkimus perustuu kolmeen käsitteeseen; *having* (elintaso), *loving* (ihmissuhteet), *being* (itsensä toteuttaminen). Raitasalo (1995) väittää edellä mainittujen hyvinvoinnin kolmen peruselementin toteutumisen olevan edellytys yksilön elämönhallinnalle. (Raitasalo, Raimo 1995: 22.)

Jaari (2004) esittää väitöskirjassaan elämönhallinnan tunteen ja itsetunnon käsitteen liittyvän vahvasti toisiinsa. Jaari (2004) tuo esiin miten elämönhallintaa voidaan tarkastella yleisenä elämänstrategiana jota yksilö käyttää selviytyäkseen elämän eri tilanteista. Elämönhallintaa voidaan kuvailla myös henkilökohtaisena hallinnan käsitteenä, itsetehokkuutena ja pystyvyytenä, sitkeytenä ja sitoutumisena, hallinnan ja haasteellisuuden yhdistelmänä, sekä koettuna oman elämän sisäisenä kontrollina tai koherenssin tunteena. Kontrollin tunteen sisällyttäminen on keskeistä edellä mainittujen elämönhallinnan käsitteisiin. Jaarin (2004) mukaan elämönhallinnan voi määritellä yksilön melko vakaaksi uskemukseksi omasta mahdollisuudestaan vaikuttaa oman elämänsä kulkuun. Jaari (2004) väittää elämönhallintaan sisältyvän sosiaalisten suhteiden tyydyttävyys, tavoitteiden saavuttaminen elämässä, omaan elämäkulkuun vaikuttaminen ja itsensä toteuttaminen, tyytyväisyys elämään kokonaisuudessaan sekä positiivinen suhtautuminen tulevaisuuteen. Yksilön elämänasenne linkittyy elämönhallintaan. Elämönhallintaan liittyy hallitsevuus, itsevarmuus, itseluottamus, itsekeskeisyys, sitkeys ja aktiivisuus. (Jaari 2004: 77.)

Elämän ongelmien ratkominen edellyttää yksilöltä koherenssin tunnetta. Koherenssin tunne muodostuu yksilön jatkuvasti tarvitsemista voimavaroista, kuten älykkyydestä, sosiaalisista taidoista sekä hankitusta koulutustasosta. Edellä mainitut voimavarat ovat melko riippumattomia yksilöstä. Edellä mainitut voimavara muodostuvat ystävyyssuhteista ja erilaisista sosiaalisista verkostoista, yhteiskunnan tarjoamista opiskelu- ja työmahdollisuuksista sekä peritystä varallisuudesta. Mikäli yksilöllä on riittävästi voimavaroja ja niitä osataan käyttää koordinoitusti, niin ne myös täydentävät toisiaan ja synnyttävät yksilölle koherenssin tunteen. Koherenssin tunne sisältää kolme komponenttia kuten ymmärrettävyyden, jonka avulla yksilö kykenee hahmottamaan omat sisäiset voimavaransa ja vuorovaikutuksen merkityksen ympäristössään. Ymmärrettävyys luo tunteen

loogisuudesta ja tunteen elämän ennustettavuudesta ja vallitsevasta järjestyksestä. Toinen komponentti on hallittavuus, mikä perustuu subjektiiviseen kokemukseen yksilön käytössä olevista voimavaroista, joilla vastata elämän haasteisiin. Kolmas komponentti on tarkoituksellisuus, jonka mukaan yksilö kokee, haluaako ja kannattako hänen aktiivoida omat voimavaransa sitoutuakseen ja erilaisiin velvoitteisiin. (Jaari 2004: 78.)

Jaari (2004) tuo esiin, miten yksilön lähiympäristöllä ja elämänvaiheilla on elämännhallinnan kehittymisessä oma roolinsa. Yksilön elämännhallinnan kehittymistä määrittelevät yksilön ympäristön tarjoamat elämännhallintaa edistävät ja selviytymistä tukevat, tai sitä estävät voimavarat. Elämännhallinnan tunteen muodostumiselle tärkeimpänä ajanjaksona pidetään syntymästä varhaisuoruuteen ulottuvaa ajanjaksoa yksilön elämässä. Perusta elämännhallinnalle muodostuu lapsuudessa. Lapsuudessa koettu elämännhallinta vahvistuu, mikäli yksilö kokee elämännhallinnan tunnetta myös nuoruudessa. Yksilöllä on elämässään monta ikävaihetta ja kaikilla ikävaiheilla on oma kehitystehtävänsä. Yksilön kasvu ja kehitys nivoutuvat ympäristön suunnalta tuleviin vaatimuksiin, rajoituksiin ja tarpeisiin sekä ovat vuorovaikutuksessa yksilön kokemuksiin omasta elämännhallinnasta, hyvinvoinnista ja tyytyväisyydestä. Yhteiskunta syöttää osaltaan jatkuvasti kehitystehtäviä. Kehitystehtävien väärä ajoitus tai normatiivisten kehitystehtävien kokemattomuus voivat johtaa epäonnistumiseen, sosiaaliseen hyljeksintään ja itsensä onnettomaksi kokemiseen. (Jaari 2004: 79.)

Myöhäisnuoruuden haasteiksi ovat osoittautuneet oman paikan ja roolin löytäminen, tunteiden jakaminen lähisuhteissa, kodista irtautuminen, opiskelu- ja uravalintojen suunnitteleminen sekä niiden toteuttaminen. Lisäksi oman arvomaailman jäsentyminen ja sosiaalisesti vastuullisen toiminnan omaksuminen voivat tuoda mukanaan haasteita. Varhaisaikuisuudessa voidaan alkaa odottamaan yksilön sitoutumista ammattiin, avioliittoon, lapsiin ja sosiaalisiin velvoitteisiin. Elämännhallinnan tunne kehittyy melko pysyväksi varhaisaikuisuudessa sen mukaan, miten yksilö on onnistunut ratkaisemaan aikaisemmat kehitystehtävänsä ja miten yksilö onnistuu toteuttamaan aikuisikään liittyviä tarpeita ja tavoitteitaan. (Jaari 2004: 79–80.)

6.1 *Having* - Elintaso tarveteoreettisena ulottuvuutena

Allardt (1976) esittää klassikkoteoksessaan ihmisen alkukantaisten fysiologisten perustarpeiden kuten ravinnon ja nesteytyksen, lämmön, ilman sekä perusturvallisuuden olevan ehdoton edellytys inhimillisen elintason saavuttamiseksi (Allardt 1976: 39). Allardt

(1976) korostaa elintason ensisijaisuutta yksilön hyvinvoinnin näkökulmasta ja tuo esille, miten alhainen elintaso vaikuttaa ihmisen koko käyttäytymiseen ja sosiaaliseen organisaatioon (Allardt 1976: 41). Allardt (1976) listaa elintason koostuvan seuraavista osatekijöistä kuten tuloista, asumistasosta, työllisyydestä, koulutuksesta sekä terveydestä. (Allardt 1976: 50).

Niemelä (2010) tuo ilmi Hyvinvointipolitiikka teoksessaan hyvinvoinnin aineellisyysiset edellytykset. Hyvinvointia ja sen taloudellisia edellytyksiä ei synny ilman työtä. Työpolitiikka on vanhastaan pidetty sosiaalipoliittisen hyvinvointipolitiikan keskeisenä alueena. Niemelä (2010) kertoo myös, miten työvoimasta ja työntekijöiden työkyvystä on pidettävä hyvää huolta, mikäli yhteiskunta aikoo menestyä kansainvälisessä talouskilpailussa. Työssä jaksamisen, työhyvinvoinnin ja työkyvyn ilmiöt ovat tärkeitä tekijöitä, tarkasteltaessa työpolitiikkaa hyvinvointipolitiikkana. Työvoiman ja koko väestön terveys on niin ikään koko toimeliaisuuden ja hyvinvoinnin edellytys, samalla säädellen ravitsemuksen, nautintoaineiden, liikunnan ja vastaavia elämänalueeseen liittyviä tärkeitä terveystekijöitä. Hyvä terveys, sekä hyvä työ- ja toimintakyky kulkevat käsi kädessä. Terveys on tärkeä toiminnan ja työn resurssitekijä, joten sitä pidetään keskeisenä hyvinvoinnin osatekijänä. (Niemelä 2010: 109.)

Niemelä (2010) tuo selvästi esille, miten asunto on koko elämisen kannalta välttämätön fyysinen perusresurssi, joten asuntopolitiikka on hyvinvointipolitiikan ryhmittelyssä liitetty aineellisyysisiin edellytyksiin sekä samaan kokonaisuuteen työn ja terveyden kanssa. Asuntopolitiikka ja asumispolitiikka voidaan liittää myös perhepolitiikkaan kodin ja sen hallinnan tai omistuksen merkityksessä. Niemelä (2010) tuo esiin miten asunnolla ja oikeudella omaan osoitteeseen on monia kulttuurisia ja sosiaalisia merkityksiä, asuntopolitiikan muovatessa ehtoja. Keskeiseksi hyvinvoinnin osatekijäksi nousee asunto- ja asumiskysymykset hyvinvointipolitiikassa terveyden ja työn ohella, koska kansalaisen eläminen ei onnistu ilman suojaa, eli asuntoa. (Niemelä 2010: 109.)

6.2 *Living* - Ihmissuhteet tarveoreettisena ulottuvuutena

Allardt (1976) väittää yhteisyyssuhteiden merkityksen olevan yksilölle merkittävä, sillä yksilöillä on toveruuden tarve ja tarve kuulua sosiaalisten suhteiden verkostoon sekä olla jäsen erilaisissa yhteisöissä, jossa toisista pitäminen ja välittäminen ilmaistaan. Allardt jakaa yhteisyyssuhteet paikallisyhteisyys-, perheyhteisyys- ja ystävyysyhteisöihin. (Allardt 1976: 50.) Allardt (1976) kertoo teoksessaan kliinisten tutkimusten osoittavan erilaisten

neuroosien ja psykoosien aiheutuneen nimenomaan siitä, että yksilö on syrjitty ja jätetty yhteisöjen ulkopuolelle. (Allardt 1976: 43–44).

Niemelä (2010) nostaa sosiaalisten edellytysten säätelyn hyvinvointipolitiikan ja koko hyvinvointivaltion ydinalueeksi. Niemelä (2010) tuo esille hyvinvoinnin sosiaalisten edellytysten koskevan sitä, minkälaiset oikeuden kansalaisilla on, eli minkälaista yhteiskunnallista organisoitumista heillä on oikeus toteuttaa, sekä mikä asema yksilöillä ja perheillä yhteiskunnallisina perusyksikköinä yhteiskunnassa on. Hyvinvoinnin sosiaaliset ulottuvuudet koskevat sitä, miten sosiaaliturva ja sosiaalipalvelut on järjestetty, miten kansalaisten yhteiskuntaan osallistumisoikeudet on järjestetty ja miten yksilöiden ja perheiden oloja edistetään. Niemelä (2010) kertoo, miten kansalaisyhteiskunnan tasolla kyse on kansalaisten osallistumisesta ja sen tukemisesta. Kansalaisyhteiskunta perustuu kansalaisten osallistumiseen ja sen tukemiseen, kun taas kansalaisyhteiskuntapolitiikassa on kyse erilaisista aktivointimenetelmistä, kansalaisyhteiskunnan edellytysten luomisesta sekä kansalaisten valtauttamisesta (*empowerment*) toimimaan yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä. Väestön ja kansalaisyhteiskunnan perusta ovat perheet. Perhepolitiikka on yksi keskeinen hyvinvointipolitiikan osa-alue. (Niemelä 2010: 175–176.)

6.3 *Being* - Itsensä toteuttaminen tarveteoreettisena ulottuvuutena

Allardt (1976) pitää itsensä toteuttamista hyvinvoinnin tärkeänä osana, jonka vastakohtana pidetään vieraantumista (Allardt 1974: 46). Allardt (1974) tuo esiin neljä osatekijää, jotka kattavat itsensä toteuttamisen arvoluokan. Ensimmäinen osatekijä muodostuu siitä, että yksilöä pidetään korvaamattomana persoonana. Toisena osatekijänä yksilö saa osakseen arvonantoa. Kolmantena osatekijänä yksilöllä on mahdollisuus harrastuksiin ja vapaa-ajan toimintaan. Neljänneksi osatekijäksi katsotaan yksilön mahdollisuudet poliittiseen osallistumiseen. (Allardt 1976: 47.)

Hyvinvoinnissa ja hyvinvointipolitiikassa henkiset ja kulttuuriset seikat ovat ajan mittaan korostuneet yhä enemmän. Henkisistä ja kulttuurisista tekijöistä haetaan tyydytystä yhä enemmän sen mukaan, miten paremmin kansalaisten perustarpeet ovat tyydyttyneet. Joskus henkisen läsnäolon ja harrastamisen tarpeet nousevat osalla niin tärkeäksi, että yksilöt ovat valmiina tinkimään perustarpeistaan, päästäkseen toteuttamaan itseään. Tämä kuvastaa sitä, kuinka harrastamisella ja itsensä toteuttamisella on olennainen merkitys ihmiselle ja ihmisyydelle. Niemelän (2010) mukaan henkisiä arvoja ja tekijöitä kut-

sutaan kulttuuriseksi sekä niiden perustuvan merkityksiin ja symboleihin. Kulttuurin keskiössä ovat itseilmaisuus sekä itsensä toteuttamisen mahdollisuus, mikä perustuu taas osaltaan kielelliseen toimintaan sekä tiedon ja taidon kehittämiseen. Kulttuuri voi olla taidetta tai urheilua, jota ihmiset harrastavat. Kulttuuripolitiikka on hyvinvointipolitiikan kannalta merkittävä alue, koska se tukee kansalaisten itsensä toteuttamista ja kulttuurin toteuttamiseen osallistumista. (Niemelä 2010: 247.)

Koulutus on henkisten ja inhimillisten tietojen ja taitojen oppimisen ja omaksumisen keskeinen väline. Niemelän (2010) mukaan kulttuureiltaan hyvin kehittyneissä yhteiskunnissa koulutuksen järjestäminen on yksi keskeisin hyvinvointipalvelujen alue, sekä koulutuspolitiikka yksi hyvinvointipolitiikan keskeisimpiä muotoja. Koulutuksen avulla luodaan perussivistystä ja ammatillista osaamista sekä, tuotetaan korkeatasosta tutkimustoimintaa. Koulutuksen taso on vahvasti yhteydessä yhteiskunnan kehitystasoon ja kansalaisten eliniän pituuteen. Koulutuspolitiikassa nouseekin keskeiseksi tasa-arvoisten mahdollisuuksien luominen kansalaisille. Koulutus ajatellaan nykyään elämänmittaisena toimintana ja se onkin noussut myös hyvinvointipoliittisesti keskeiseksi periaatteeksi. Ihmisen on mahdollista oppia uusia tietoja ja taitoja läpi elämänsä, sekä uusia ammatteja muodostuu yhteiskunnan rakenteen muutoksen myötä. Kaikkeen edellä mainittuun tarvitaan innovatiivista koulutuspolitiikkaa. (Niemelä 2010: 248.)

7 Tutkimuskysymykset

Tarkastelen opinnäytetyössäni NEET- nuorten ajatuksia ja kokemuksia elämänhallinnan ja osallisuuden tunteen kohenemisesta kahden tutkimuskysymyksen avulla:

1. Miten nuoret kokivat Starttivalmennuksen kehittävän elämänhallinnantaitoja? (osa-alueet: elintaso, ihmissuhteet, vapaa-aika)
2. Miten nuoret kokivat Starttivalmennuksen lisäävän osallisuuden kokemuksia?

8 Tausta, tarve ja tutkimuksen perustelut

Seuraavassa kappaleessa tuon esille, miksi Starttivalmennuksen tutkiminen on tärkeää yhteiskunnan, nuoren, työyhteisön ja organisaation näkökulmasta. Tuon esiin Suomen Nuorisolain näkökulmaa sekä sivuan NEET- statuksen omaavien nuorten yhteiskunnallisia vaikutuksia.

8.1 Yhteiskunnan näkökulma

Helsingin NMKY:n Starttivalmennus täyttää Suomen Nuorisolain tavoitteita. Suomen nuorisolain ensimmäisen luvun toisessa momentissa on nuorisolain tavoitteeksi määritelty nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen, sekä kykyjen ja ominaisuuksien edistäminen yhteiskunnassa toimimiseen. Lain tavoitteena on myös tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä ja yhteisöllisyyttä, sekä niihin liittyvien tietojen ja taitojen oppimista. Nuorisolain mukaan myös nuorten harrastamismahdollisuuksia ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa on tuettava. (Nuorisolaki 1285/2016.)

Helsingin NMKY:n Starttivalmennukseen osallistuneiden nuorten osallisuuden ja elämänhallinnan kokemusten tutkimisella ja tutkimustulosten esille tuomisella on mahdollisesti myös osuutensa laajempaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, sillä syrjäytyneillä ja syrjäytymisvaarassa olevilla nuorilla on yhteiskunnalliset vaikutuksensa ja hintansa. Vuonna 2015 tehdyn kansallisen syntymäkohortin mukaan tehdyssä tutkimuksessa seurattiin vuonna 1987 syntyneiden nuorten NEET-statuksen vaikutuksia vuosien 2003-2012 välisen aikana. Kyseisessä tutkimuksessa on nähtävissä tutkimusaineiston perusteella pitkittyneen aikavälin NEET- statuksen omaavissa nuorissa lisääntyneitä yhteiskunnan varoista tuotettujen palveluiden käyttöä, kuten muun muassa lisääntyneitä kelakorvattujen lääkkeiden käyttöä, psykiatrisen erikoissairaanhoidon ja toimeentulotuen käyttöä. (Gissler & Larja & Merikukka & Paananen & Ristikari & Tormakangas: 2016.)

8.2 Nuoren näkökulma

Haastatteleamalla Helsingin NMKY:n Starttivalmennukseen osallistuneita nuoria, tuon esiin nuorten subjektiivisen kokemuksen Starttivalmennuksen vaikutuksesta nuorten osallisuuden ja elämänhallinnantaitojen kehittymisessä valmennusjakson aikana. Kiilakoski (2012) korostaa näkökulmaa, jossa yksilöllisten vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen on tärkeää, erityisesti tilanteissa, joissa kyseessä on lapsia ja nuoria itseään koskevat kysymykset, kuten koulutus- ohjaus ja hoivapalveluratkaisut. Kiilakoski (2012) lisää myös, miten lapsille ja nuorille tulisi tarjoutua myös mahdollisuus vaikuttaa myös yleisempään kunnalliseen päätöksentekoon, lasten ja nuorten tasoisesti tarjottuna, niissä ympäristöissä, joissa he muutenkin ovat. (Kiilakoski & Gretchel 2012: 24–25.)

8.3 Työyhteisön ja organisaation näkökulma

Helsingin NMKY:n Y-Careen, nuorille suunnatun palvelukokonaisuuteen kuuluvan Starttivalmennuksen toimintaa rahoittaa Suomen Opetus- ja kulttuuriministeriö. Toimintaan on kohdennettu työpajatoiminnan resursseista yksi henkilötyövuosi. Toimintaa toteuttaa kaksi Helsingin NMKY:n työpajan työntekijää, jotka molemmat toimivat 50% henkilötyövuoden resursseilla. Starttivalmennus -jaksoille olisi kysyntää ja nuoria olisi tulossa enemmän, kuin mihin resurssit tällä hetkellä riittävät. Starttivalmennuksen jatkon kannalta haasteita asettavat toiminnan tiukat resurssit. Tällä hetkellä Starttivalmennuksen työntekijöiden työaika kuluu pääosin käytännön viikkotuntien ohjaamiseen ja asiakkaiden alkukartoituksiin. Työaika ei riitä ammatilliselle reflektoinnille, palauteskusteluille, purkokouksille eikä työnhjaukselle, sillä etusijalla on nuorten tarpeiden mukainen toiminnallinen tukeminen. Työntekijöiden työssä jaksaminen tulee jatkossa haasteeksi ja sen myötä nuorten laadukas ohjaaminen. Tämän hetken arvioitu tarve työvoimalle olisi yhden henkilötyövuoden sijaan puolitoista henkilötyövuotta. (Liikala 2019.)

Nuorten kokemusten kuuleminen ja esille tuominen Starttivalmennuksesta on ollut merkityksellistä, sillä se on auttanut tulkitsemaan työn merkityksellisyyttä konkreettisesti. Toiminnan jatkoa ajatellen olisi ensiarvoisen tärkeää saada toiminnalle lisäresursseja, jotta laadukasta ja tärkeää työtä yhteiskunnallisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien nuorten parissa olisi mahdollista toteuttaa myös tulevaisuudessa, sekä samalla säilyttäen työntekijöiden työhyvinvointi ja työssä jaksaminen.

Niemelä (2010) toteaa, että hyvinvointia ja sen taloudellisia edellytyksiä ei synny ilman työtä. Työpolitiikkaa on vanhastaan pidetty sosiaalipoliittisen hyvinvointipoliittikan keskeisenä alueena. Työvoimasta ja työntekijöiden työkyvystä on pidettävä hyvää huolta, mikäli yhteiskunta aikoo menestyä kansainvälisessä talouskilpailussa. Työssä jaksaminen, työhyvinvoinnin ja työkyvyn ilmiöt ovat tärkeitä tekijöitä, tarkasteltaessa työpolitiikkaa hyvinvointipoliittikkana. Niemelä (2010) nostaa esiin, kuinka työvoiman ja koko väestön terveys on niin ikään koko toimeliaisuuden ja hyvinvoinnin edellytys. Hyvä terveys, sekä hyvä työ- ja toimintakyky kulkevat käsi kädessä. Terveys on tärkeä toiminnan ja työn resurssitekijä, joten sitä pidetään keskeisenä hyvinvoinnin osatekijänä. (Niemelä 2010: 109.)

Kuten myös Niemelä (2010) toteaa, kuinka yksilön hyvä terveys on toiminnan ja työn resurssitekijä, sekä yhteiskunnan työvoiman ja työntekijöiden työkyvyn olevan edellytys

yhteiskunnan kansainväliselle menestykselle talouskilpailussa. Näin ollen myös Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksen henkilöstön hyvinvointi olisi eduksi koko Helsingin NMKY:n organisaatiolle, lisäten Helsingin NMKY:n organisaation kilpailukykyä yhteiskunnassa.

9 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen vaiheet

Seuraavassa osiossa esittelen ja perustelen valitsemani tutkimusmenetelmän sekä käyn läpi tutkimuksen eri vaiheita kuten tutkimusaineiston hankintatapaa ja kerron tutkimusaineiston analyysivaiheesta. Lisäksi esittelen tutkimusaineiston työstämistä vaiheita. Tuon lopuksi esille eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmia opinnäytetyössäni.

9.1 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineiston hankinta

Haastattelin alun perin seitsemää Helsingin NMKY:n Starttivalmennukseen osallistunutta nuorta. Rajasin lopulta tutkimuksen kohderyhmäksi opinnäytetyötä työstäessä neljään, hetkellä NEET-statuksen omaavaan Starttivalmennuksen loppuvaiheessa olevaan nuoreen. Toki kaikkien haastateltavien vastaukset ovat tärkeitä ja arvokkaita. Haastattelussa kuitenkin ilmeni kolmen haastateltavan kohdalla, että he olivat aloittaneet Starttivalmennuksen kuluneen viikon sisällä, eikä heille ollut kertynyt vielä kokemuksia tai ajatuksia Starttivalmennuksen vaikutuksista suhteessa tutkimukseni teemakysymyksiin. Lisäksi yksi kolmesta opiskeli parhaillaan ammattikorkeakoulussa, eikä täten sopinut tutkimuksen kohderyhmään. Kyseisten haastateltavien vastausaineiston käyttäminen ei näin ollen olisi ollut tarkoituksenmukaista tässä tutkimuksessa.

Laadulliseen tutkimukseen haastateltavat on valittava tiedonsaantia silmällä pitäen mahdollisimman samasta viitekehystä, saadakseen ilmiöön liittyvää tietoa. Tulisikin pyrkiä jo haastattelua suunniteltaessa ratkaisemaan ketä, missä ja milloin haastateltaisiin. (Kananen 2008: 75–76.)

Varsinainen haastattelu toteutettiin henkilökunnan kanssa ennalta sovitussa, mahdollisimman häiriöttömässä tilassa. Haastattelut olivat keskustelumutoista, avoimien teemakysymysten teemojen viitoittamia. Käytin laadullisessa tutkimuksessani avoimia teemakysymyksiä, jotka pohjautuivat Allardtin (1976) tarveteoriaan.

Toteutin kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimuksen, jonka tarkoituksena oli selvittää nuorten subjektiivisia kokemuksia ja ajatuksia oman osallisuuden ja elämänhallinnan kehityksestä Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksen loppuvaiheessa. Tutkimuksen kohderyhmänä toimivat Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksen 17-29 vuotiaat, työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret.

Haastattelu toteutui autenttisisessa suorassa kontaktissa haastateltavan ja haastattelijan välisessä vuorovaikutuksessa haastattelun teemoista keskustellen. Haastattelijana tuin keskustelua avoimilla apukysymyksillä, johdattelematta tai tarjoamatta vastausvaihtoehtoja haastateltavalle.

Laadullisen tutkimuksen perimmäinen tarkoitus on pyrkiä tutkittavan ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen ja oivaltamiseen. Kvalitatiivinen tutkimus antaa mahdollisuuden ilmiön syvälliseen ja rikkaaseen kuvaamiseen ja esille tuomiseen. Analyysiprosessi kulkee tutkimuksen rinnalla läpi prosessin, painottumatta tutkimuksen loppuvaiheeseen, kuten määrällisessä tutkimuksessa. (Kananen 2008: 24.) Laadullisessa tutkimuksessa pureudutaan syvällisesti yksittäisiin prosesseihin ja ilmiöihin, ollaan kiinnostuneita merkityksistä sekä miten ihmiset kokevat ja näkevät reaali maailman. Laadullisessa tutkimuksessa korostuu suora kontakti tutkijan ja tutkittavan välillä, tutkijan mennessä fyysisesti ilmiön pariin haastattelemaan ja havainnoimaan tutkittavia. (Kananen 2008: 25.)

Kanasen (2008) mukaan haastattelu tiedonkeruumenetelmänä on yksinkertainen. Haastattelija esittää kysymyksiä haastateltavalle tutkimusongelmaan liittyen, selvittääkseen haastateltavan ajatuksia, kokemuksia ja mielipiteitä. Kananen (2008) esittää, kuinka haastattelukysymysten on liityttävä tutkimuskysymyksiin, jolla pyritään ratkaisemaan varsinainen tutkimusongelma, eli haastattelukysymykset tulee erottaa varsinaisista tutkimuskysymyksistä. Haastattelukysymyksiä käytetään haastattelussa lähinnä pyrkimyksenä saada tietoa varsinaisista tutkimuskysymyksistä. (Kananen 2008: 73.) Teemahaastattelussa on ennakkoon määritelty haastateltavan kanssa käytävät aihealueet, eli teemat. Ennen haastattelun aloittamista on hyvä käydä haastattelun teemat läpi haastateltavan kanssa, jotta voidaan varmistaa koko ilmiön osa-alueiden mukaantulo. Avoin haastattelu vastaa lähinnä keskustelua valitusta aihealueesta. (Kananen 2008: 73.)

Nauhoitin kaikki haastattelut ääninauhurilla ja tiedotin asiasta haastateltavia etukäteen. Laadullisessa tutkimuksen aineiston keruussa käytettävä äänen tai kuvan tallennusmenetelmä tuo varmuutta ja lisää tulosten luotettavuutta sekä mahdollistaa palaamisen tutkimustilanteeseen tulkinnan tarkistamiseksi ja syventämiseksi. (Kananen 2008: 79).

9.2 Aineiston työstäminen ennen analysointia

Aloitin haastattelumateriaalin työstön litteroimalla, eli kirjoittamalla kaikki tallenteiden haastattelumateriaalit sanatarkasti auki. Litterointi tarkoittaa erilaisten tallenteiden, kuten äänen, kuvan tai liikkeen purkamista, eli haastatteluaineiston auki kirjoittamista sanatarkasti tekstimuotoiseksi tiedostoksi. (Kananen 2008: 80).

Litteroinnin jälkeen lähdin selkeyttämään aineiston jäsentämistä koodaamalla. Koodauksen toteutin maalaamalla tiettyihin teemoihin kuuluvan tekstin aina tietyllä värillä. Yhdistin kaikki samanväriset tekstit omiksi aineistoiksi haastatteluteemojen mukaan, tarkoituksena helpottaa seuraavaa työstövaihetta. Käytin litteroinnissa ja koodauksessa apuna Word- kirjoitusohjelmaa.

Kananen (2008) tuo esiin, kuinka litteroitu aineisto vaatii työstöä ennen analyysivaihetta ja aineisto edellyttää pelkistystä, selkeyttämistä ja tiivistämistä, jonka yhtenä keinona toimii aineiston koodaus. Koodaus, eli luokittelu on ajattelun perustoimintoja, jolla muodostetaan yksinkertaistettuja, kognitiivisia karttoja. (Kananen 2008: 88–89.)

9.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Pyysin kaikilta tutkimukseen osallistuvilta luvan tutkimuksen suostumuslomakkeen muodossa, jossa kävi ilmi tutkimuksen tausta ja tavoite, sekä miksi tutkimus toteutetaan. Toin suostumuslomakkeessa esille salassapitovelvollisuuden, asiakkaan anonymiteettiin, tietosuojaan liittyvät asiat, haastattelutilanteen tallentamismenetelmän sekä toin esiin, kuinka tallenteet hävitetään asianmukaisella tavalla opinnäytetyön valmistuttua. Hyvän tutkimuskäytännön lähtökohta ja edellytys on, että tutkittavilta saadaan tutkimukseen osallistumisesta asiaan perehdyttämällä annettu suostumus, jolla pyritään estämään tutkittavien manipulointi tieteen nimissä. Tutkittavat perehdytetään, ja tutkittaville kerrotaan kaikki oleellinen tieto, mitä tutkimuksen eri vaiheissa tulee tapahtumaan sekä varmistetaan, että tutkittava on ymmärtänyt esille tuodun informaation. Tutkimustietojen käsittelyn keskeisinä elementteinä ovat luottamuksellisuus ja anonymiteetti. Tutkijan on myös

tietoja julkistaessa pidettävä huolta luottamuksellisuuden säilyttämisestä ja anonymiteetisuojusta, eli pidettävä huolta, ettei tutkittavan henkilöllisyys paljastu, varsinkin mitä arkaluontoisemmasta asiasta on kysymys. (Hyvä tutkimuskäytäntö n.d.)

Ennen haastattelun aloittamista kerroin haastateltaville, että haastattelut ovat täysin vapaaehtoisia ja haastateltavilla olisi täysi oikeus kieltäytyä vastaamasta tai osallistumasta tutkimukseen siinäkin tapauksessa, vaikka lähtökohtaisesti haastateltavat olisivat suhtautuneet haastatteluun positiivisesti. Kunnioitin myös haastateltavan päätöstä olla vastaamatta kysymyksiin haastattelun aikana, mikäli haastateltavat niin päättivät. Haastattelutilanteessa käytin laajojen teemakysymysten tukena tarkentavia apukysymyksiä, johdattelematta tai tarjoamatta valmiita vastauksia. Analysoin haastattelumateriaalin puolueettomasti ja eettisten ohjeiden mukaisesti. Laadulliseen aineistoon liittyy usein paljon luottamuksellista tietoa yrityksistä ja haastateltavista. Materiaalien käyttö vaatii aina luvan ja haastateltavan on tuotava yksityisyydensuojaan liittyvät seikat ilmi, ennen haastattelujen toteuttamista. (Kananen 2008: 135.)

Ihmistutkimuksen ensimmäinen pääperiaate on, ettei tutkimusta saa tehdä salaa, eikä vasten tutkittavien tahtoa (Stakes 2005). Stakesin julkaisussa (2005) mainitaan tutkijan perustehtävän olevan luotettavan informaation tuottamista todellisuudesta. Informaatio käsittää todellisuudesta nousevien ilmiöiden tulkinnan kuvailua ja selittämistä. Tutkijan on pystyttävä välittämään vakuuttavasti työnsä tuloksia toisille tutkijoille ja yhteiskunnan muille jäsenille. Julkaisussa tuodaan esille, että tutkijan tulee osaltaan vaikuttaa siihen, että tutkimuksessa saatua informaatiota tulee käyttää eettisten vaatimusten mukaisesti. (Stakes 2005.)

10 Tutkimustulokset

Käytän tässä opinnäytetyössä teoriasidonnaista- sekä teorialähtöistä analyysia. Yhdistän empiriasta, eli nuorten haastattelussa esille nousseita subjektiivisia ajatuksia ja kokemuksia nuorten syrjäytymistä, osallisuutta ja elämänhallintaa käsitteleviin tieteellisiin tutkimuksiin-, artikkeleihin- ja kirjallisuuteen. Tutkimusaineisto pohjautuu nuorten ajatuksiin ja kokemuksiin elämänhallinnasta ja osallisuudesta opinnäytetyössäni ennalta määriteltyyn, Erik Allardtin (1976) klassiseen tarve teoriaan.

Eskola (2007) jakaa artikkelissaan tutkimusanalyysin kolmeen luokkaan – aineistolähtöiseen-, teoriasidonnaiseen- ja teorialähtöiseen tutkimusanalyysiin. Aineistolähtöisessä

analyysissä teoria pyritään konstruoimaan aineistosta. Teoriasidonnaisessa analyysissä käytetään monia teoreettisia kytkentöjä, mutta ei suoraan pohjata tutkimusaineistoa tiettyyn teoriaan. Teorialähtöisessä analyysissä lähdetään klassisen mallin mukaan teoriasta ja palataan siihen empiriassa käynnin jälkeen. (Eskola 2007: 162–163.)

10.1 Nuorten ajatuksia sosioekonomisista tekijöistä

Aloitan tutkimustulosten analyysin elintason näkökulmasta. Käsitelen seuraavassa analyysiaineistossa Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksen nuorten kokemuksia Starttivalmennuksen vaikutuksista elintason eri osa-alueisiin, kuten asumistasoon, työllisyyteen ja koulutukseen sekä terveyteen.

Nuoren osallistuttua Starttivalmennukseen ja aktivoituttuaan yhteiskunnallisesti, oli havaittavissa, kuinka yhteiskunta tukee aktiivisia yksilöitä taloudellisesti. Haastateltava koki positiivisena Starttivalmennukseen osallistuttuaan tulojen nousun ja kertoi saavansa nykyisin enemmän taloudellista tukea valtiolta.

No enne tätä (Starttivalmennusta) mä sain vaan toimeentulotukea, ja täst mä nyt rupeen saamaan sitä työmarkkinatukea. -H1

Eräs toistaiseksi vielä kotona asuva haastateltava toi ilmi, alkaneensa Starttivalmennuksen aikana pohtimaan itsenäistymistä ja omilleen muuttamista. Haastateltava toi esiin kuinka on saanut tukea Starttivalmennuksen yksilövalmentajilta ajattelunsa kehitymisessä. Haastateltava kertoi, kuinka Starttivalmennuksessa on yhdessä käsitelty, mitä omilleen muuttaminen vaatii, sekä mitä seikkoja kannattaa ottaa huomioon muuttaessa pois kotoa ensiasuntoon. Haastateltavassa oli havaittavissa lisääntyneitä voimavaroja itsenäistymistä ajatellen. Haastateltava on pohtinut aikaisemminkin omilleen muuttamista ja tuo haastattelussa ilmi, kuinka on saanut Starttivalmennuksen aikana kartutettua muun muassa tiedollisia resursseja itsenäistymiseen ja omaan ensiasuntoon muuttamiseen koskevilla asioilla.

Me ollaan puhuttu siit omaan muuttamisest ja raha asioita käsitelty et miten säästää rahaa ja maksaa kaikki laskut [...] oon mä sitä kyllä ennenkin ajatellut, mut tääl se on tullu vielä vahvemmin. -H4

Haastattelut sujuivat pääsääntöisesti jouhevasti ja keskustelu eteni luontevasti omalla painollaan. Eteen tuli myös tilanteita, jossa haastateltava ei syystä tai toisesta ollut halukas avaamaan ajatuksiaan. Vastaukset haastattelun teemakysymyksiin jäivät suppeiksi ja sisällöltään köyhiksi. Keskustelua oli hankalaa viedä eteenpäin, sillä vastauksista ei

auennut saumaa, josta olisi saanut kiinni. Pyysin asiakasta viestimään, mikäli kokee tietystä teemasta keskustelun epämukavaksi. Asiakas viestitti ymmärtäneensä asian kehokielellä nyökyttelemällä päätään. Keskustelun takkuavuus jäi mietityttämään. Mieleeni juolahti myös ajatus siitä, ilmaisinko kysymykset tarpeeksi selkokielellä ja ymmärsikö haastateltava kysymyksen. Haastattelun takkuavuuden taustalla saattoi toki olla myös monia muita syitä, miksi haastateltava ei mahdollisesti halunnut tuoda ajatuksiaan esille, kuten muun muassa epäluottamusta.

Keskustelimme haastateltavien kanssa myös koulutuksesta, koulutuksiin hakeutumisesta ja työllistymisestä koulutuksen jälkeen. Haastateltava kertoi keskittyvänsä hetkellä yhteishakuun, eikä kokenut työllistymistä ajankohtaiseksi. Jatkoimme keskustelua luontaisesti koulutuksesta sillä, mikäli opiskelupaikka aukeaa ja perustutkinnon suorittaminen mahdollistuu, paranevat myös haastateltavan mahdollisuudet kiinnittyä työmarkkinoille.

Mä en oo varsinaisesti menossa tästä mihinkään työpajalle tai tämmöseen vaan mun on tarkoitus mennä kouluun syksyllä. -H1

Kaikilla haastateltavilla oli päämääränä päästä ensisijaisesti opiskelemaan. Nuoret vaikuttivat haastattelussa olevan tietoisia, kuinka tärkeää on suorittaa peruskoulun jälkeen ainakin toisen asteen tutkinto. Nuorille oli tärkeää opiskelupaikan saaminen ja tutkinnon suorittaminen tulevaisuudessa, mikä parantaa nuorten työllistymismahdollisuuksia tulevaisuudessa ja ehkäisee syrjäytymistä yhteiskunnasta.

Ainaki ajatuksena on että aloittaa koulu, jos mä saan ninku koulupaikan. -H2

Haastateltavat toivat esiin, kuinka ovat valmistautumassa yhteishakuun ja ovat tyytyväisiä Starttivalmennuksesta saamaansa henkilökohtaiseen tukeen esimerkiksi pääsykokeisiin valmistautumisessa sekä opastusta mitä, minne ja milloin olisi järkevää mennä opiskelemaan.

Mä oon saanu täältä tosi paljon tukee siihen et mitä mä haluan tehdä ja et mihin mä menisin opiskelemaan, ku ennen ku mä tulin tänne ni mul ei ollu mitään hajua eikä mulla ollu mitään sellasta varsinaista apuakaan. -H1

Tehtiin tääl mun yhteishaku X:kaa, et katottiin mihin kouluun mä hakisin ja sit ollaan valmistauduttu niihin pääsykokeisiin et mitä niissä sit kannattais ottaa huomioon. -H4

Haastateltavat toivat ilmi haastattelussa toiveitaan työllistymisestä tulevaisuudessa ja kertoivat, kuinka olivat saaneet jo hieman työkokemusta Helsingin NMKY:n työpajoilta.

Haastateltavat toivat esiin, kuinka valmennusjaksolla käsiteltiin tulevaisuuden odotuksia ja toiveita jopa viiden vuoden tähtämellä. Haastateltavat kertoivat, kuinka he ovat käyneet valmennusjaksolla läpi erilaisia omiin intresseihin täsmäviä ammattialoja ja työkokeilut Helsingin NMKY:n työpajoilla auttaneet osaltaan jäsentämään, mitä alaa nuoret haluaisivat mahdollisesti lähteä tulevaisuudessa opiskelemaan.

Olin kolme viikkoa jo työkokeilussaki. -H3

Mä olin kaks kuukautta iltapäiväkerhotoiminnassa, ni siit sai semmosta työkokemusta ja sit mietitty et mitä sitä haluis tehdä tulevaisuudessa ja mitä lähtee opiskelemaan ja mitä se oma ammatti olis. -H4

Tutkimustulokset osoittavat nuorten olevan tyytyväisiä saamaansa ohjaukseen koulutukseen ja opiskeluun liittyvissä asioissa ja ovat kukin omilla tahoillaan edistyneet koulutukseen liittyvissä asioissa. Haastattelusta käy ilmi, että kaikille haastateltaville opiskelemaan pääseminen ja opiskelupaikan saaminen on ajankohtaista, toivottavaa sekä tavoite.

Starttivalmennuksessa panostetaan nuorten laadukkaaseen yksilölliseen ohjaamiseen ja haastattelussa tuleekin esiin nuorten tyytyväisyys yksilövalmentajilta saamaan henkilökohtaiseen tukeen. Keskustellessani haastateltavan kanssa, tuli ilmi kuinka haastateltava koki tyytyväisyyttä siihen, että Starttivalmennuksessa asiat etenevät.

Täältä saa ehkä enemmän semmosta henkilökohtasta tukea [...] asiat menee niinku eteenpäin. -H3

Keskustelimme haastateltavien kanssa erilaisista terveyteen liittyvistä asioista. Haastateltavat toivat esille Starttivalmennusjakson aikana kokeneensa positiivisia vaikutuksia mielialassa. Haastateltava kertoi oppineensa Starttivalmennuksessa mitä kannattaa ottaa huomioon mielialojen kanssa, sekä oppineensa keinoja, millä voi itse vaikuttaa positiivisesti omaan mielialaan.

Ollaan me puhuttu että mitä kannattaa ottaa huomioon omien mielialojen kaa. -H4

Starttivalmennuksella oli haastateltavan mukaan myös vaikutusta nuoren mielenterveyden kohenemiseen. Haastateltava toi esille kuinka ennen Starttivalmennukseen osallistumista, koki olevansa elämässään umpikujassa, mikä aiheutti ahdistusta ja luultavasti masennusta. Starttivalmennukseen osallistumisen haastateltava koki huojentavana ja kertoi samalla myös riitelyn kotona vanhempien ja poikaystävän kanssa vähentyneen.

Tosi paljon mielenterveyteen vaikuttanu positiivisella tavalla. -H1

Haastattelun edetessä, ilmeni nuorten erilaiset elämäntilanteet ja elämäntilanteiden mukanaan tuomat moninaiset haasteet. Haastateltava kertoi muun muassa rankasta ajanjaksostaan elämässään, kun oli lyhyen ajan sisällä menettänyt läheisiä ihmisiä. Haastateltava kertoi, kuinka synkimpinä hetkinä oli ajatellut, ettei tule selviämään menetysten mukanaan tuomasta tuskasta. Lopulta haastateltava totesi, kuinka kaikesta huolimatta tuska oli alkanut ajan kuluessa hellittämään. Haastateltava kertoi, ettei Starttivalmennuksen aikana enää jatkuvasti ajattele asiaa ja on päässyt pienin askelin surutyössä eteenpäin.

Mullahan on ollu täs kaks vuotta aika rankkaa, et mullahan eka kuoli X äkillisesti ja neljä kuukautta sitten lähti X. [...] Tääl mä en enää ninku ees ajattele asiaa mut et silleen mä oon päässy siin asiassa eteenpäin, vaikka X:än aikana musta tuntu et mä en tuu selviämään. -H3

Keskustellessamme nuorten kanssa mielenterveyteen vaikuttaneista seikoista, ilmeni Starttivalmennuksella olevan haastattelun vastausaineiston mukaan positiivisia vaikutuksia nuorten mielenterveyteen. Haastateltava toi esille, kuinka on saanut paniikkihäiriön hallintaan altistumalla Starttivalmennuksessa ihmiskontakteille ja kuinka uudet myönteiset kokemukset ryhmässä ovat auttaneet lievittämään paniikkihäiriön mukanaan tuomaa oirekirjoa.

Mä kärsin ennen paniikkihäiriöstä uusien ihmistenkaa ja isoista tiloista ni mä oon tosi hyvin saanu sitä pois ku oon just tutustunu uusiin ihmisiin tän ryhmän kautta. [...] Ulkona ei pelota enää mennä isoihin paikkoihin tai ryhmiin. -H4

Haastateltavasta kertoivat, kuinka Starttivalmennuksessa on opeteltu arkirytmiä. Haastateltavat tuovat ilmi, kuinka ovat huomanneet ruokailun ja sen rytmittämisen kehittyneen Starttivalmennusjakson aikana, mikä on omalta osaltaan ollut terveyttä edistävä tekijä. Haastateltava toi esiin, kuinka ennen Starttivalmennusta kotona ollessaan saattoi olla välillä jopa kokopäivän syömättä. Haastateltava tuo myös esiin tyytyväisyyttä siihen, että Starttivalmennuksessa ei tarvitse nähdä nälkää sillä aina on syötävää tarjolla.

Esimerkiks sillon ku mä olin vaan kotona ni mulla oli tosi epäsäännölliset ruokaajat, et mä saatoin syödä kerran päivässä tai en ollenkaan. [...] Tääl saa aina syödä ja tääl on aina syötävää, ja sit just ku torstaisin ku tehdään ruokaa, ni se saattaa olla mun ninku se lounas täällä, et ei mul ois kotona sellasta ollu. -H1

Keskustelimme haastateltavien kanssa myös unen merkityksestä omaan terveyteen nähden. Keskustelussa tuli esiin, kuinka haastateltava oli oivaltanut unen rytmittämisen

merkityksen. Keskustelussa ilmeni, kuinka helposti unirytmisi saattaa kääntyä täysin päälleen, mikäli yksilöllä ei ole elämässään rutiinia, mikä rytmittäisi päivää ja samalla yksilön unta.

Ennen mun unirytmisi on ollut sellaista et mä valvoin öisin ja nukuin päivisin. [...] Tääl on saanu sitä semmosta oikeeta rytmiä. -H4

Tutkimustulokset osoittavat myönteisiä tuloksia nuorten kokemuksesta Starttivalmennuksen vaikutuksesta omaan terveyteen. Nuoret toivat haastattelussa esille, kuinka he ovat saaneet rohkeutta ilmaista omia tunteitaan puhumalla ja ohjaajien kannustaessa ilmaisemaan myös pettymyksen tunteita. Nuoret kokivat omien kommunikaatiotaitojen parantuneen, mikä on osaltaan vaikuttanut ihmissuhteiden laadun paranemiseen. Nuoret toivat esille tunteiden käsittelyn merkityksen puhumalla turvallisten aikuisten kanssa. Haastateltava kertoi kokemuksestaan, kun yksilövalmentaja oli kannustanut ilmaisemaan myös pettymyksen tunteita tukahduttamisen sijaan.

No kyl se X tos yks päiväki sano et: "Kyl sä voit sanoo ihan suoraan mulle jos sua v*****a, et mä en siitä paljoo tuu hetkahtaa." - et se on hyvä [...] se on ninku hyvä koska välillä tuntuu et nää valmentajat on niin semmosii opettajii, et sä et uskalla sanoo mitää ku sielt tulee et: "Nonii lähetääs kuraattorille!" -H3

Keskustellessamme kommunikaation tärkeydestä, toi haastateltava ilmi tyytyväisyyttään Starttivalmennuksen yksilövalmentajia kohtaan. Haastateltava kertoi kokemuksestaan, kuinka yksilövalmentajien kanssa voi puhua kaikesta, mikä osoittaa haastateltavalta luottamusta yksilövalmentajia kohtaan. Haavoittuvassa asemassa oleva nuori, jolla on pettymyksiä elämän eri osa-alueilla, saattaa olla hyvinkin epäluuloinen muita ihmisiä kohtaan, eikä luottamussuhdetta ole välttämättä helppoa rakentaa.

Sit tääl on ninku tosi hyvät työntekijät, et tota niitten kanssa voi puhua ihan kaikesta. -H1

Haastateltavat kertoivat saaneensa merkityssisältöä elämälleen osallistuttuaan Starttivalmennukseen. Haastateltavat toivat esille ajatuksiaan ja tyytyväisyyttään siihen, että on joku paikka mihin tulla aamulla. Starttivalmennus koettiin miellyttävänä ympäristönä, johon on helppoa tulla sekä esiin tuli myös oman elämän merkityksellisyyden lisääntyminen Starttivalmennukseen osallistumisen myötä.

Siis et ei tarvii olla kotona niinkään tyhjänpanttina ja et ei oo sitä tunnetta et: "Öö mä heräsin, et mitä mun pitäis tänään tehdä?" -H3

No siis mä oon saanu jotain tarkotusta elämälle. -H1

Haastateltava toi esiin myös tyytyväisyyttä omaan etsivään nuorisotyöntekijään, johon oli saanut kontaktin Starttivalmennuksen kautta ja toi esiin helpotustaan saadessaan Et-sivältä nuorisotyöntekijältä palvelunohjausta. Haastateltavan kanssa oli kartoitettu hänelle sopivia palveluita sekä pohdittu, miten palveluiden piiriin pääsee.

Sit ku täällä saa tavallaan sen oman etsivän nuorisotyöntekijän, joka siis tätä kautta tuli, ni se on ohjannu mua eri tahoille, hakemaan apua mitä mä oon tarvinnut. -H1

10.2 Nuorten ajatuksia ihmissuhteista

Seuraavaksi analysoin haastateltavien ajatuksia ja kokemuksia Starttivalmennuksen vaikutuksista nuorten ihmissuhteisiin heidän lähiyhteisöissään. Keskustelin nuorten kanssa heidän perhesuhteistaan, ystävyys- ja kaverisuhteista sekä suhteesta seurustelukumpaniin.

Haastattelussa kävi ilmi, kuinka nuori oli kokenut Starttivalmennukseen osallistumisen vaikuttaneen nuoren ja hänen vanhempiansa väleihin positiivisesti, sillä vanhemmat olivat olleet huojentuneita, huomattaessaan jälkikasvunsa edistyvän elämässään ja kehitysvaiheessaan.

No siis just se ku mä en oo joka päivä kotona, niin vanhemmat ei oo enää niin huolissaan et mitä mä tuun tekeen elämälläni. Ne tietää et jotain tapahtuu. -H1

Haastateltavilla nuorilla ilmeni perhesuhteissa eroavaisuuksia ja perhetaustat vaihtelivat luonnollisesti jonkun verran keskenään. Keskustellessamme perhesuhteista ja sen merkityksestä toi haastateltava esille, kuinka välit vanhempiin olivat pysyneet samanlaisina Starttivalmennuksen aikana kuin aikaisemminkin. Tosin välit olivat olleet jo ennestäänkin hyvät, joten muutokselle ei ollut tarvettakaan.

No mulla on ollu aikasemminkin perheen kanssa hyvät välit, et huonoja välejä ei oo ollu. -H2

Haastateltavat toivat ilmi, kuinka olivat kokeneet Starttivalmennusjakson aikana kommunikaatiotaitojensa kehittyneen ja sen ansiosta myös yhteyden vanhempiinsa parantuneen sekä havainneensa kommunikaatiotaitojen kehittymisellä olleen positiivisia vaikutuksia myös kaverisuhteiden paranemiseen.

Ku on oppinu puhuun enemmän ni on pystynyt perheelle ja kavereilleki puhuun enemmän ja sit on saanu enemmän tekemistäki ku on pystynyt puhuun kavereittenkaa ja sit on sellanen energinen fiilis ollu ku tääl on ollu ni sit on jaksanu olla kavereittenkikaa ja tehä perheenkikaa jotain. -H4

Osa haastateltavista toi esille olevansa parisuhteessa. Keskustellessamme Starttivalmennuksen vaikutuksista parisuhteeseen, toi nuori puolestaan huumoria käyttäen esille, kuinka huomasi positiivisia vaikutuksia suhteessa seurustelukumppaniin. Haastateltava kertoi Starttivalmennuksella olleen positiivisia vaikutuksia parisuhteeseen, sillä on saanut sisältöä elämäänsä, sen sijaan että olisi jatkuvasti kotona.

No ei tää oikeestaan perhesuhteisiin muuten varmaan ku et mun mies on onnellinen kun mä oon ainakin sen neljä tuntia pois kotoo. (naurua). -H3

Eräs haastateltava kertoi, miten on saanut energiaa ja voimavaroja Starttivalmennusjakson aikana tutustua uusiin ihmisiin ja haluaa luoda uusia ihmissuhteita. Haastateltava ilmaisi, kuinka on saanut voimavaroja Starttivalmennuksesta ja sitä mukaan ollut motivoitunut luomaan uusia ihmissuhteita.

Täällä ollessa ma oon halunnut luoda uusia ihmissuhteita, et niinku haluun uusia kavereita. -H1

Haastateltavat kertoivat tykkäävänsä Starttivalmennuksen tuomasta yhteisöstä, jossa on mukava viettää aikaa ihmisten kanssa, vaikkei syvempiä ystävyysuhteita ole päässyt muodostumaan. Suhde Starttivalmennuksen muihin nuoriin on kuitenkin ollut haastateltavan mielestä rennon kaverillisia.

No ei täällä siis oo sellasia tällä hetkellä kenen kanssa vapaa-ajalla menis viettää aikaa, mut siis tänne on kiva tulla ja kun täällä on ihmisiä joiden kanssa on kiva olla. -H1

Kommunikaation toimivuuden merkitys on noussut monesti haastatteluissa tärkeäksi tekijäksi, suhteessa ihmissuhteiden toimivuuteen. Haastateltava kertoi tyytyväisyydestään ikätovereihin Starttivalmennuksessa, nostaen esiin kommunikaation näkökulman, jonka kokee toimivan melko hyvin suhteessa Starttivalmennuksen nuoriin. Kommunikaatiotaidot edesauttavat ihmisiin tutustumista ja nuori on saanut onnistumisen kokemuksia, tutustuessaan uusiin ihmisiin sekä kartutettuaan sosiaalista pääomaa.

Oon ollu tyytyväinen näihin ihmisiin ja oon tutustunu ja pystynyt aika hyvin kommunikoiamaan heidän kanssaan. -H2

Tutkimusaineisto osoittaa Starttivalmennusjakson olleen hyödyllinen nuorten ystävyys- ja kaverisuhteiden ylläpidossa ja luomisessa. Keskustellessa haastateltavien nuorten kanssa, nousi kommunikaatio ja puhumisen taito usein esiin. Nuoret toivat esiin kokemuksiaan kommunikaatiosta, asioista puhumisesta ja avoimuuden tärkeydestä. Haastattelussa kertyneen aineiston mukaan, haastateltavat kokivat myös perhesuhteiden pysyneen positiivisena, sekä jopa osittain parantuneen.

10.3 Nuorten ajatuksia vapaa-ajan harrastuksista

Haastateltavat toivat ilmi innostuneisuutensa skeittaamista kohtaan. Haastateltavat kertoivat, kuinka skeittaaminen oli jännittänyt ja jopa pelottanut aikaisemmin, mutta kokeiltuaan lajia, onnistumisen tunteet ja tyytyväisyys siihen, että olivat uskaltaneet kokeilla vauhdikasta lajia, oli selkeästi aistittavissa.

X on vieny meitä monena tiistaina skeittaamaan, ni ku mä kokeilin niin mä itseasiassa tykkäsiin siitä tosi paljon (hymyilyä ja naureskelua) ja et kyl sitä jatkossaki olis kiva mennä kokeilemaan uudestaan. -H1

Mulla on itellä ollut ennen joku hirvee pelko skeittailusta, mutta nyt kun me ollaan käyty muutaman kerran ni oon kyllä tykänny ja pelko on mennyt pois että olen hyvin innostunut skeittailusta. -H2

Yhdellä haastateltavista oli ollut aiempaa kokemusta lajista ja kertoi skeittaamisen sekä muun muassa koripallon pelaamisen palanneen takaisin elämään. Haastateltava nuori kertoi myös, kuinka ryhmässä on puhuttu seinäkiipeilystä ja muista lajeista, mitä voisi tulevaisuudessa kokeilla.

No me ollaan nyt käyty skeittaam [..] se on tullu uudestaan takas elämään ku nuorempana me ollaan käyty kavereiden kaa tosi paljon skeittaamassa, ja sit koripallo, et nyt oon taas kiinnostunu koripallosta tätä kautta. [...] Tääl on puhuttu seinäkiipeilystä ja harrastuksista ylipäätään ni oon miettiny et vois kokeilla jotain uusii harrastuksii. -H4

Starttivalmennus oli palauttanut liikunnallista elämäntapaa haastateltavien keskuudessa ja kiinnostus liikkumiseen oli palautunut nuorten elämään. Eräs haastateltavista toi ilmi, kuinka on Starttivalmennuksen myötä aktivoitunut muun muassa käymään uimassa ja lenkkeilemässä. Tutkimustuloksia tarkasteltaessa voi myös huomata, kuinka aktiivisuus lisää aktiivisuutta.

Ylipäätään se et oon ollu liikkeellä ni se et on saanu sen halun et menee kokeilemaan ja tekemään, et mä oon käyny pitkästä aikaa uimassa ja mä halusin lähteä käymään lenkeillä ja kaikkee tällästä. -H1

Tutkimustulokset osoittavat, että haastateltavilla on ollut rohkeutta ja halua kokeilla uusia harrastuksia Starttivalmennuksessa. Starttivalmennuksella on tulosten mukaan asiakkaiden vapaa-aikaan myönteinen vaikutus. Asiakkailta on lisääntyneitä voimavaroja ja innostusta kokeilla uusia vapaa-ajan harrastuksia Starttivalmennuksen myötä.

10.4 Nuorten ajatuksia osallisuudesta

Seuraavassa tekstissä analysoin nuorten ajatuksia ja kokemuksia osallisuudesta Starttivalmennuksen aikana. Nuoret toivat haastattelussa ilmi kokevansa olevan osa yhteisöä. Haastateltava nuori tuo ilmi, kuinka Starttivalmennukseen on mukava tulla, kun ohjaajat ottavat lämmöllä vastaan ja halaavat aamulla, mikä puolestaan luo tervetulleen olon sekä viestittää ohjaajien aitoa välittämistä nuorista.

Siis joo eli esimerkiksi joka aamu kun tänne tulee niin X niinku halua ja tulee semmonen tosi tervetullut olo. Aina kun tulee tänne niin tulee sellanen olo et sut halutaan tänne. -H1

Keskustellessamme osallisuudesta, toi nuori esiin näkökulman, jossa kuvaili yksilöiden osallisuutta suhteessa ryhmään vertaamalla yksilöiden elämäntilanteiden samankaltaisuuksia. Nuori yhdisti ryhmän muodostumisen perustuvan nuorten samankaltaisiin elämäntilanteisiin.

Kaikki ollaan niin sanotusti samassa tilanteessa. -H3

Keskustellessamme osallisuuden kokemuksista, toivat haastateltavat esille, kuinka Starttivalmennus tarjoaa rennon yhteisön, jossa voi olla mukana. Haastateltavat kertoivat myös, että ollakseen osa ryhmää, ei ryhmäjäsenyys edellytä syvällisten ystävyssuhteiden syntymistä, vaan oleskelu on kaverillista ja rentoa yhdessä tekemistä ja olemista.

Tääl on just kiva olla osa tätä porukkaa. -H4

Haastatteluaineistosta ilmenee, kuinka nuoret ovat tyytyväisiä siihen, että Starttivalmennukseen on helppoa mennä vaikka, uusia kasvoja tulee ja menee, sillä yhteisöön on luotu hyväksyvä ja tervetullut ilmapiiri ja se auttaa olemaan oma aito itsensä, ilman ennakko-odotuksia itseään tai muita kohtaan

Ei ninku tarvii jännittää tänne tuloo ja vaik täälki paljon naamat vaihtuu, ni voi silti olla oma ittensä, eikä tarvii jännittää et: "Aa hei taas tuli uus tänne ja miten mun pitäis siihen suhtautua? - vaan se et sä oot vaan oma ittes ni se riittää. -H3

11 Johtopäätökset

Nuorilla oli haastatteluaineiston mukaan elämäntilanteessaan monia samankaltaisia piirteitä. Esimerkiksi suurin osa haastateltavista nuorista asuivat vielä huoltajiensa kanssa ja olivat suunnittelemassa omilleen muuttoa sekä itsenäistymistä. Nuoret olivat saaneet haastattelussa antamien tietojen mukaan Starttivalmennuksesta tukea ja tietoa, mitä kaikkea kannattaa ottaa huomioon esimerkiksi omaa ensiasuntoa hankkiessa. Haastateltavat olivat omien sanojensa mukaan saaneet hyvää valmennusta itsenäistymisprosessissa ja ensiasunnon hankkimisen ennakoinnissa. Kuten myös Niemelä (2010) tuo selvästi esille - asunto on koko elämisen kannalta välttämätön fyysinen perusresurssi (Niemelä 2010: 109). Ilman apua ja tukea omilleen muuttamiseen liittyvissä asioissa, nuoren itsenäistyminen ja oman asunnon hankkiminen saattaisi olla huomattavasti mutkikkaampi ja kivisempi tie.

Suurelle osalle haastateltavista oli kertynyt työkokemusta muun muassa Helsingin NMKY:n työpajoilta, mikä oli osaltaan avartanut nuorten ajatuksia mahdollisista tulevaisuuden ammateista ja tuonut perspektiiviä työnteosta. Haastateltavat vaikuttivat tyytyväisiltä ja ylpeiltä siitä, että ovat saaneet jo hieman työkokemusta NMKY:n työpajoilta. Nuorten puheesta huokui, kuinka työpajajaksot olivat pikemminkin mahdollisuus, kuin rangaistus. Kuten myös Näätäsaari (2015) mainitsi artikkelissaan, että osallistavan sosiaaliturvan onnistumisen kannalta on merkittävää, kokevatko yksilöt aktiivoinnin uutena mahdollisuutena vai rangaistuksena. (Näätäsaari 2015: 34–35).

Kaikki haastateltavat olivat myös pyrkimässä lähitulevaisuudessa opiskelemaan ja olivat tietoisia, kuinka toisen asteen tutkinto parantaa työllistymismahdollisuuksia tulevaisuudessa. Haastateltavat toivat esiin, kuinka he olivat saaneet tukea tulevaisuuden ammatin selkeytyksessä, sekä pääsykokeisiin valmistautumisessa. Myös Gissler ym. (2016) tuovat ilmi tutkimustuloksissaan, kuinka nuorten kiinnittyminen yhteiskuntaan on vaikeampaa, mikäli peruskoulun jälkeistä tutkintoa ei ole suoritettu, sekä kyseisillä nuorilla on havaittu enemmän toimeentulon- ja mielenterveyden ongelmia. (Gissler ym.: 2016).

Haastateltavat ovat myös aktivoituttuaan huomanneet yhteiskunnan taloudellisen tuen. Haastateltava toi ilmi, kuinka kotona toimettomana ollessaan sai toimeentulotukea, mutta starttivalmennukseen osallistuttuaan oli alkanut saamaan työmarkkinatukea. Näätäsaari (2015) kertoo artikkelissaan, kuinka monet keskustelijat vaativat vastikkeellista sosiaaliturvaa. Näätäsaari (2015) tuo esille, kuinka monilta on myös jäänyt unholaan,

että saadakseen työttömyyspäivärahaa, on oltava aktiivinen työnhakija ja osallistuttava vaadittaviin toimenpiteisiin. (Näätäsaari 2015: 34–35.)

Tutkimusaineistosta käy ilmi, kuinka haastateltavat kokevat saaneensa energiaa ja voimavaroja Starttivalmennusjakson aikana tutustua uusiin ihmisiin ja halun luoda uusia ihmissuhteita. Nuoret nostavat kommunikaatiotaitojen paranemisen tärkeäksi tekijäksi ihmissuhteiden ylläpitämisen ja luomisen näkökulmasta. Vuorovaikutustaitojen vahvistamisen myötä perhe- ja ystävyysuhteet ovat parantuneet. Haastateltavien kokemukset tukevat Jaarin (2004) esittämää väitettä koherenssin tunteen syntymisestä. Koherenssin tunne muodostuu yksilön jatkuvasti tarvitsemista voimavaroista, kuten älykkyydestä, sosiaalisista taidoista sekä hankitusta koulutustasosta, jotta omien ongelmien ratkominen olisi mahdollista. Edellä mainitut voimavarat ovat melko riippumattomia yksilöstä. Voimavarat muodostuvat ystävyysuhteista, erilaisista sosiaalisista verkostoista, yhteiskunnan tarjoamista opiskelu- ja työmahdollisuuksista sekä esimerkiksi peritystä varallisuudesta. Mikäli yksilöllä on riittävästi voimavaroja ja niitä osataan käyttää koordinoitusti, niin ne myös täydentävät toisiaan ja synnyttävät yksilölle koherenssin tunteen. (Jaari 2004: 78.)

Haastattelemistani nuorista useat toivat esiin ajoittaista ahdistuneisuutta ja masentuneisuuttaan. Yleisimmät mielenterveysongelmat nuorten keskuudessa ovat masennus ja ahdistuneisuus. Runsas kymmenesosa nuorista kärsii erilaisista masennusoireista ja pelkotiloista. Masennukselle ja ahdistuneisuudelle alttiita ovat erityisesti ammattikouluissa opiskelevat tytöt, sekä stressaavien elämäntilanteiden ja kielteisten elämäntapahutumien kasaantuminen yksilölle. (Nurmi 2014.)

Haastateltavat toivat tuovat ilmi, kuinka kokivat Starttivalmennuksen vaikuttaneen positiivisesti mielialaan. Eräs haastateltava kertoi, kuinka oli käynyt läpi rankan jakson elämässään ja menettänyt monta läheistään lyhyen ajan sisällä, sekä pohtineensa mahdollisuuttaan selvitä elämän koettelemuksista. Starttivalmennuksessa haastateltava oli päässyt sanojensa mukaan pienin askelin takaisin elämän rytmiin ja oli tyytyväinen saamaansa tukeen ohjaajilta, jonka avulla oli päässyt eteenpäin elämässään. Haastateltavan kertomus tukeekin Vuokila-Oikkosen (2010) väitettä, kuinka kokemus siitä, ettei tilanteesta ole enää mitään ulospääsyä, voi olla usein viimeinen tekijä, mikä johtaa itsemurhaan. Yksilö ei välttämättä viestitä tilaansa ulkopuolisille vaan pohtii tilannetta yksin, eristäytyneenä sosiaalisista suhteista. (Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen 2010: 236–

237.) Nuori oli saanut Starttivalmennuksesta tukea ja pystynyt jatkamaan elämäänsä eteenpäin.

Nuori kertoi haastattelussa, kuinka oli saanut paniikkihäiriön ja sosiaalisten tilanteiden pelkoa hallintaan uusilla myönteisillä kokemuksillaan Starttivalmennuksessa. Uudet myönteiset kokemukset olivat auttaneet lievittämään nuoren paniikkihäiriön mukanaan tuomaa oirekirjoa. Isoissa ryhmässä oleminen oli helpottunut ja isoissa tiloissa ja väkijoukoissa oleminen ei enää pelota nuorta. Nuoren kokemus tukee Vuokila-Oikkosen ym. (2010) näkemystä siitä, kuinka persoonallisuuteen tai psyykeen liittyvät ongelmat saavat ilmiänsä sosiaalisessa kontekstissa. Yhteisön reaktiot ovat suuressa roolissa siihen nähden, miten tilanne kehittyy. Yhteisöllä on osansa siinä, minkälaiseksi yksilön kasvu-prosessi muodostuu osana yhteisöä tai vastaavasti yhteisön ulkopuolella. (Vuokila-Oikkonen & Ruotsalainen 2010: 226.)

Haastateltavan kokemuksista päätelle perheen sisäisen kommunikaation lisääntyminen tukee Nurmen (2014) näkemyksiä vuorovaikutuksen merkityksestä. Haastateltava toi esiin, kuinka vanhempien huoli on vähentynyt, kun nuori on saanut merkitystä elämälleen ja voi paremmin, sekä riidat vanhempien kanssa ovat vähentyneet. Nurmen (2010) mukaan perheen sisäisellä vuorovaikutuksella on suuri merkitys siihen, miten nuori ja vanhempi vaikuttavat toisiinsa. Nuoren positiivisen itsetunnon ja persoonallisuuden kehitys edellyttää molemminpuolista hyväksyntää. Nuoren ja vanhemman väliset konfliktit ja ristiriidat ovat puolestaan yhteydessä nuoren ongelmakäyttäytymiseen. Vaikutukset ovat kaksisuuntaiset. Vanhemmista lähtöisin olevat konfliktit aiheuttavat nuoren ongelmakäyttäytymistä, sekä päinvastoin. Nuori vaikuttaa myös omalla käytöksellään konfliktien syntymisen. Vuorovaikutuksella on syy-seuraussuhteensa. (Nurmi 2014: 163–165.)

Haastateltavat kertoivat, kuinka Starttivalmennuksella on ollut positiivisia vaikutuksia myös ystävyysuhteiden syntymiseen ja ylläpitoon. Eräs haastateltava kertoi, kuinka kommunikaatiotaitojen paraneminen on parantanut myös ystävyysuhteiden laatua, kun on uskaltanut puhumaan tunteistaan. Haastattelussa käy myös ilmi, kuinka haastateltavien yleisen hyvinvoinnin paranemisen myötä ystävyysuhteiden ylläpito on lisääntynyt. Haastateltavien kokemukset tukevat Allardtin (1976) väitettä yhteisyysuhteiden merkityksestä, jonka mukaan yksilöllä on toveruuden tarve ja tarve kuulua sosiaalisten suhteiden verkostoon sekä olla jäsen erilaisissa yhteisöissä, jossa toisistaan pitäminen ja välittäminen ilmaistaan. (Allardt 1976: 50).

Haastateltavat kertoivat, kuinka ovat Starttivalmennuksen aikana päässeet kokeilemaan erilaisia uusia harrastuksia ja toteuttamaan itseään. Haastateltavat vaikuttivat innostuneilta. Osa haastateltavista kertoi, kuinka liikunnallinen elämäntapa on palannut elämään ja halu kokeilla uusia lajeja on lisääntynyt. Henkisistä ja kulttuurisista tekijöistä haetaan tyydytystä yhä enemmän sen mukaan, miten paremmin kansalaisten perustarpeet ovat tyydyttyneet. Joskus henkisen läsnäolon ja harrastamisen tarpeet nousevat osalla niin tärkeiksi, että he ovat valmiita tinkimään perustarpeistaan, päästäkseen toteuttamaan itseään. Tämä kuvastaa sitä, että harrastamisella ja itsensä toteuttamisella on olennainen merkitys ihmiselle ja ihmisyydelle. (Niemelä 2010: 247.)

Haastateltavat kokivat osallisuutensa lisääntyneen Starttivalmennuksen myötä. Eräs haastateltava kertoi, kuinka tuntee olonsa tervetulleeksi aina aamuisin ja on kiitollinen siitä, että on joku paikka mihin tulla. Osallisuus on ilmiö, joka toteutuu yksilön suhteessa erilaisiin yhteisöihin. (Kiilakoski & Gretchel 2012: 15–16.)

Haastattelussa tuli ilmi näkökulma, jossa haastateltava kuvaili ryhmän muodostuvan samankaltaisen elämäntilanteen jakavista nuorista. Nuori toi esille kuinka samankaltainen elämäntilanne yhdistää nuoria. Erilaiset taustatekijät jakavat lapsia ja nuoria erilaisiin ryhmiin. Tarkastelemalla osallisuutta lasten ja nuorten ryhmä- ja yhteisötasolla, voimme arvioida paremmin sitä, millä tavoin erilaiset ryhmäjäsenyydet ja ryhmäidentiteetit avaavat osallisuuden tiloja. (Kiilakoski & Gretchel 2012: 24.)

Haastateltavat kertoivat, kuinka he olivat tyytyväisiä siihen, että voivat olla osa ryhmää, ilman että tarvitsee miettiä jatkuvasti, miten olla muiden ryhmäläisten keskuudessa. Haastateltavat kuvailivat Starttivalmennusta rentona paikkana olla ja kuulua mukaan. Starttivalmennuksen asiakkaat kuvaavat osallisuuttaan samalla tavalla kuin Särkelä-Kukko (2014) artikkelissaan. Mukaan kuulumisen ja mukana oleminen sekä osallisuus tarkoittavan lähtökohtaisesti yksilön omaehtoisuutta ja omakohtaisuutta. Osallisuus on johonkin kuulumista ja eritasoista ja sisältöistä toimintaa. Osallisuus ja osallisuuden kokemus ovat kytköksissä osallistujan ihmiskäsitykseen, henkilökohtaiseen elämisa maailmaan ja identiteettiin, mikä parhaimmillaan merkitsee omakohtaista ja omaehtoista sitoutumista, toimimista, vaikuttamista omaa elämää koskevien asioiden kulkuun sekä vastuun ottamista omien tekojen seurauksista. (Särkelä-Kukko 2014: 34–35.)

Haastateltavilta saatujen materiaalien mukaan hyvinvointi, elämänhallinta ja osallisuus kulkevat käsi kädessä. Tämä tukee myös Kiilakosken (2012) näkemystä siitä, että Allardtin (1976) *having, loving, being* kolmijakoon voisi liittää neljännen ulottuvuuden, kuten participating, eli osallisuuden (Kiilakoski & Gretchel 2012: 15–16). Kuten Raitasalo (1995) väittää, Allardtin (1976) kolmen hyvinvoinnin peruselementin olevan edellytys yksilön elämänhallinnalle, voimajohtopäätökseksi tutkimustuloksia tarkastellessa todeta, että Starttivalmennusjaksolla on ollut positiivisia vaikutuksia nuorten elämänhallinnan tunteen kohentumiseen elämän eri osa alueilla (Raitasalo 1995: 22). Edellä mainittujen teorioiden mukaan osallisuus ja elämänhallinta verkottuvat keskenään ja tutkimustuloksia tarkasteltaessa voi todeta, kuinka yksilön elämänhallinta vaatii monen eri tason osallisuutta, sekä vastaavasti osallisuus tukee elämänhallinnan taitoja.

12 Pohdinta

Opinnäytetyössäni tekemä tutkimus osoitti, kuinka nuorten elämänhallinnan taidot ja osallisuuden vaikutukset ovat kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta merkittävässä roolissa. Mitä pidemmälle tutkimus eteni, kävi entistä selkeämmin ilmi, kuinka osallisuus ja elämänhallinta sekä hyvinvointi nivoutuvat tiukasti yhteen. Kuten opinnäytetyön tutkimustuloksista voi päätellä, on Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksen toiminta ollut hyödyllistä nuorille elämänhallinnan taitojen ja osallisuuden lisääntymisen näkökulmasta, sekä lisännyt nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Nuorten syrjäytyminen on otettava vakavasti ja pyrkimys nuorten syrjäytymisen vähentämiseen on huomioitu myös vuoden 2019 hallitusohjelman tavoitteissa. Suomen pääministerin Antti Rinteen hallituksen laatiman hallitusohjelman yhtenä tavoitteena onkin nuorten syrjäytymisen vähentäminen vahvistamalla osallisuutta, muun muassa nuorten työpajatoiminnan toiminnallisia sekä taloudellisia edellytyksiä vahvistamalla. (Hallitusohjelma 2019).

Starttivalmennuksen hyödyt ja mahdollisuudet on huomioitu myös valtakunnallisen Työpajayhdistyksen hallitusohjelman tavoitteissa. Nuorisotakuun toteutuksessa, on huolehdittava ohjauspalveluiden lisäksi rinnalla kulkevien, matalan kynnyksen palveluiden resursoinnista. Saadakseensa jatkossakin vaikuttavia tuloksia yhteiskunnan haavoittuvimmassa asemassa olevien nuorten parissa, on resursseja kohdistettava muun muassa toiminnalliseen ja yhteisölliseen Starttivalmennukseen. (Valtakunnallinen Työpajayhdistys Ry 2019).

Helsingin NMKY:n työpajatoiminnalla on ollut vuoden 2018 nuorisotilastojen mukaan vaikutusta nuorten työllistymis- sekä koulutusmahdollisuuksien kasvuun, sekä siten mahdollisuus kiinnittyä normiyhteiskunnan kentille. Vuoden 2018 nuorisotilastojen mukaan Helsingin NMKY:n työpajajaksoilla olleiden nuorten koulutukseen sijoittuneiden prosentuaalinen määrä on ollut 29,4% sekä työelämään sijoittuneiden nuorten prosentuaalinen määrä on ollut 11,8%. (Nuorisotilastot 2018.) Näin ollen syksyllä 2018 Seinättömän työpajan rinnalle pilotoidulla Starttivalmennuksella on oma osuutensa nuorten työllistymis- ja koulutusmahdollisuuksien kasvuun.

Liikalan (2019) mukaan Starttivalmennukseen olisi enemmän tulijoita, kuin mitä nykyisillä työntekijäresursseilla pystyttäisiin ottamaan nuoria vastaan. Henkilötyövuosi budjettia tulisi kasvattaa yhden henkilötyövuoden sijaan puoleentoista työvuoteen, jotta nuorten laadukas ohjaaminen ja henkilöstön työhyvinvointi säilyisi myös tulevaisuudessa. (Liikala 2019.)

Starttivalmennuksen henkilöstöressurssien vahvistaminen parantaisi entisestään haavoittuvimmassa asemassa olevien nuorten mahdollisuuksia kiinnittyä normiyhteiskunnan kentille. Vuonna 2015 tehdyn kansallisen syntymäkohortin mukaan tehdyssä tutkimuksessa seurattiin vuonna 1987 syntyneiden nuorten NEET-statuksen vaikutuksia vuosien 2003-2012 välisen aikana. Kyseisessä tutkimuksessa on nähtävissä tutkimusaineiston perusteella pitkittyneen aikavälin NEET- statuksen omaavissa nuorissa lisääntyntä yhteiskunnan varoista tuotettujen palveluiden käyttöä, kuten muun muassa lisääntyntä Kela-korvattujen lääkkeiden käyttöä, psykiatrisen erikoissairaanhoidon ja toimeentulotuen käyttöä. (Gissler ym.: 2016.)

Opinnäytetyössäni tekemän tutkimuksen tulokset osoittavat Starttivalmennuksen hyödyt monella eri tasolla. Lähtökohtaisesti haavoittuvimmassa asemassa olevat nuoret – eli tulevaisuuden tekijät hyötyisivät ja nuorten mahdollisuudet kiinnittyä normiyhteiskunnan kentille osaksi toimivaa yhteiskuntaa kasvaisivat. Nuoren NEET- statuksen haihduttua, hyötyisi myös yhteiskunta. Nuoren lisääntynyt hyvinvointi vähentäisi yhteiskunnan varoista tuotettujen palvelujen käyttöä, kuten muun muassa lisääntyntä Kela-korvattujen lääkkeiden käyttöä, psykiatrisen erikoissairaanhoidon- ja toimeentulotuen käyttöä. Onko yhteiskunnallamme varaa antaa enää yhdenkään nuoren syrjäytyä?

Opinnäytetyön tutkimustulokset osoittivat nuorten elämänhallinnan taitojen ja osallisuuden kokemusten kohenemista Helsingin NMKY:n Starttivalmennukseen osallistumisen myötä. Mahdollisuudet Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksen henkilöstöressurssien laajentamiseen saattaisivat mahdollisesti kasvaa sen mukaan, mitä enemmän tutkimusaineistoon perustuvaa näyttöä olisi osoittamassa Starttivalmennuksen positiivisia vaikutuksia nuoriin ja sen myötä koko yhteiskuntaan. Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksen hyötyjen ja mahdollisuuksien tutkiminen nuorten ja yhteiskunnan näkökulmasta olisi näin ollen hyödyllistä myös tulevaisuudessa jopa laajemmassa mittakaavassa.

Lähteet

Aaltonen, Susanna & Berg, Päivi & Ikäheimo, Salla 2015. Nuoret luukulla - Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Helsinki: Nuorisotutkimusseura Ry.

Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: WSOY.

Eduskunnan tarkastusvaliokunta 2013. Nuorten syrjäytyminen - tietoa, toimintaa ja tuloksia. Helsinki: Eduskunta.

Eskola, Jari 2007. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat – Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (Toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Juva: WS Bookwell Oy.

Ek, Ellen & Saari, Erkki & Viinamäki, Leena & Sovio, Ulla & Järvelin, Marjo-Riitta 2004. Nuorten aikuisten työelämästä syrjäytyminen ja sosiaaliturvan käyttö. KELA Sosiaali- ja terveystalouden tutkimuksia. Helsinki: Edita Prima Oy.

Gissler, Mika & Larja, Liisa & Merikukka, Marko & Paananen, Reija & Ristikari, Tiina & Tormakangas, Liisa 2016. NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla verkossa osoitteessa: <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/neet-indikaattori-kuvaa-nuorten-syrjaytymista/> Luettu: 27.03.2018.

Hallitusohjelma 2019. 3.7.1 Kulttuuri, nuoriso ja liikunta-asiat. Tavoite 3. Nuorten syrjäytyminen vähenee – jokainen nuori pysyy koulutuspolulla ja nuorisotyöttömyys vähenee. Valtioneuvosto. Saatavilla myös sähköisesti osoitteessa <<https://valtioneuvosto.fi/rinteen-hallitus/hallitusohjelma/kulttuuri-nuoriso-ja-liikunta-asiat>> Luettu 13.9 2019.

Helsingin NMKY n.d. Y-Care. Saatavana verkossa osoitteessa <<http://wp.hnmky.fi/y-care/>> Luettu: 25.3 2019.

Helsingin NMKY n.d. Toiminnan esittely. Saatavana verkossa osoitteessa <https://www.hnmky.fi/> Luettu 27.3 2019.

Hämäläinen, Juha 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopisto. LIITE 1.

Jaari, Aini 2004. Itsetunto, elämänhallinta ja arvot. Akateeminen väitöskirja. Sosiaali-psykologian laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kananen, Jorma 2008. Kvali, kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Keltikangas-Järvinen 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen 2000. Tunne itsesi suomalainen. Helsinki: WSOY.

Kiilakoski, Tomi & Grechel, Anu 2012. Demokratiaoppitunti, lasten ja nuorten kunta 2010- luvun alussa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Kiilakoski, Tomi 2019. Suhdeteoria – Mikä on? Luentomateriaali. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki.

Lastensuojelulaki 2007/417. Annettu Suomessa, Helsingissä 13.4.2007. Saatavilla verkossa osoitteessa <www.finlex.fi/> Luettu 22.5.2019.

Liikala, Joni 2019. HNMKY:n Y-care palvelukokonaisuuteen kuuluvan Starttivalmennuksen toiminnanjohtaja ja kehittäjä. Sähköpostiviesti 11.3.2019. Sähköposti tekijöiden hallussa.

Nuorisolaki 1285/2016. Annettu Suomessa, Helsingissä 21.12.2016. Saatavilla verkossa osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Pidp446415008> Luettu 26.3.2019.

Närhi, Kati & Juvonen, Tuula & Matilainen, Sari 2014. Osallisuuden jäljillä. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry.

Näätäsaari, Sinikka 2015. Osallisuuden Merkitys. Teoksessa (toim.): Kaikki samassa veneessä, kirjoituksia suomalaisesta hyvinvointipolitiikasta. Helsinki: Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry.

Niemelä, Pauli 2010. Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYpro.

Nurmi, Jan-Erik & Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nuorisotilastot 2018. Suomen nuorisotyön tilastot - Nuorten työpajatoiminta. Saatavana sähköisesti osoitteessa <<https://nuorisotilastot.fi/>> Luettu 13.9 2019.

Raitasalo, Raimo 1995. Elämänhallinta sosiaalipolitiikan tavoitteena. Helsinki: Kansaneläke laitos.

Romakkaniemi, Marjo & Lindh, Jari & Laitinen, Merja 2018. Nuorten aikuisten osallisuus ja kuntoutus Lapissa. Helsinki: Kela.

Rouvinen-Wilenius, Päivi 2014. Kohti osallisuutta – Mikä estää, mikä mahdollistaa. Teoksessa Jämsen, Arja & Pyykkönen, Anne (toim.): Osallisuuden jäljillä. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. 51–68.

Särkelä-Kukko, Mona 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa Jämsen, Arja & Pyykkönen, Anne (toim.): Osallisuuden jäljillä. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. 34-49.

Valtakunnallinen työpajayhdistys Ry 2019. Hallitusohjelmatavoitteet 2019-2023. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa <tpy_hallitusohjelmatavoitteet_web.pdf> Luettu: 9.9.2019.

Vuokila-Oikkonen, Päivi & Ruotsalainen, Kari 2010. Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Suostumuslomake

Nimeni on Kerttu ja opiskelen Metropolian Ammattikorkeakoulussa. Olen tekemässä opinnäytetyötä yhteistyössä Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksen kanssa.

Opinnäytetyöni tavoitteena on Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksen palvelun laadun kehittäminen. Palvelun kehittäminen perustuu Starttivalmennuksen asiakkaiden haastatteluun. Haastattelussa selvitetään haastateltavien omakohtaisia kokemuksia Starttivalmennuksesta. Starttivalmennuksen laadun kehittäminen perustuu haastateltavien kokemuksiin.

Kaikki haastattelut käydään kahden kesken haastattelijan ja haastateltavan kesken erillisessä tilassa ja haastattelut nauhoitetaan. Nauhoitteet hävitetään asianmukaisella tavalla opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Haastateltava voi halutessaan kieltäytyä haastattelusta tai jättää vastaamatta kysymykseen. Haastattelijalla on vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus koskien kaikkea haastattelussa saamaansa tietoa. Haastateltavien anonymiteetti säilyy läpi tutkimuksen sekä tutkimustulosten julkaisun jälkeen.

Allekirjoittamalla suostumuslomakkeen ja osallistumalla haastatteluun, olet mukana Helsingin NMKY:n Starttivalmennuksen palvelun kehittämisessä.

Allekirjoitus

Päivämäärä ja paikka

Haastattelukysymykset

1. Onko Starttivalmennuksen toimintaan osallistumisella ollut taloudellisia vaikutuksia elämääsi?

- Asumistasoon? Millaisia? Hyödyt/haitat?
- Työllisyyteen? Millaisia? Hyödyt/haitat?
- Koulutukseen? Millaisia? Hyödyt/haitat?
- Terveysteen? Millaisia? Hyödyt/haitat?

2. Miten koet starttivalmennuksen vaikuttaneen ihmissuhteisiisi?

- Perhesuhteisiin? Miten?
- Ystävyys/kaverisuhteisiin? Miten?
- Muihin ihmissuhteisiin? Miten?
- Onko ihmissuhteiden laatu parantunut / heikentynyt? Mistä mahdollisesti johtuu?

3. Koetko saaneesi Starttivalmennusjakson aikana rohkeutta ja itsevarmuutta lähteä kokeilemaan esimerkiksi uutta harrastusta? Onko Starttivalmennuksen aikana mielenkiinto herännyt jotakin tiettyä vapaa-ajan toimintaa kohtaan? Mitä? Mikä on vaikuttanut?

4. Oletko kokenut Starttivalmennusjakson aikana enemmän osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia? Osaatko perustella vastaustasi? Miten osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemukset ovat / eivät ole lisääntyneet?